

Finansiell rapportering

En genomgång av svenska börsbolags
årsredovisningar 2007 upprättade enligt IFRS

November 2008

Öhrlings

PRICEWATERHOUSECOOPERS

Innehåll

Inledning	3
Resultaträkningspresentation	4
Presentation av förändringar i eget kapital	6
Kassaflödesanalys	8
Redovisningsprinciper	9
Finansiella instrument	11
Bedömningar och uppskattningar	16
Segmentinformation	19
Inkomstskatt	21
Rörelseförvärv	24
Immateriella tillgångar	28
Ersättning till ledande befattningshavare	31
Aktierelaterade ersättningar	33
Pensioner	35
Avsättningar	36
Intygandemeningar	37
Kontaktuppgifter	38

Inledning

Under 2005 övergick de svenska noterade bolagen till att rapportera enligt International Financial Reporting Standards (IFRS). Övergången var tids- och kostnadskrävande och ställde stora krav på bolagen. IFRS var ett mer komplext regelverk än vad vi i Sverige var vana vid och tilläggsupplysningarna i årsredovisningarna för 2005 ökade väsentligt jämfört med tilläggsupplysningarna i tidigare årsredovisningar. 2007 var det tredje året för finansiell rapportering enligt IFRS.

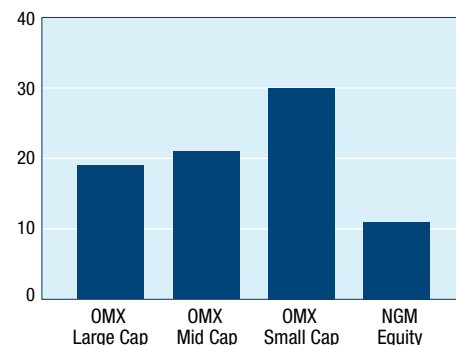
Syftet med denna undersökning är att bidra till utvecklingen av informationsgivningen till mottagarna av finansiella rapporter genom att belysa ett antal viktiga områden i de svenska noterade bolagens årsredovisningar. I undersökningen kartlägger vi hur bolagen uppfyller vissa upplysningskrav enligt IFRS inom utvalda områden. Vi redovisar också statistik över hur många bolag som har redovisat på ett visst sätt samt presenterar en sammanställning av de upplysningar som bolagen lämnar inom specifika områden. Det bör poängteras att det naturligtvis kan förekomma situationer då ett bolag medvetet frångått ett visst upplysningskrav beroende på att företaget ur bolagets perspektiv är av oväsentlig karaktär.

Vi har valt ut femton specifika områden för vår genomgång. I genomgången har vi fokuserat på de områden där upplysningskraven anses vara mer komplexa samt områden som skapar debatt och frågeställningar. Förutom de inledande räkningarna har vi tittat på redovisningsprinciper, upplysningar om finansiella instrument inklusive riskhantering, uppskattningar och antaganden för redovisningsändamål och ett urval av notupplysningar. Inom varje fokusområde ställer vi ett antal frågor och svaren på dessa frågor utgör grunden för vår presentation av iakttagelser.

Vi har läst ett antal svenska börsbolags årsredovisningar för 2007 upprättade enligt IFRS. Genomläsningen omfattar 81 årsredovisningar och motsvarar cirka en fjärdedel av alla noterade bolag på Nordic Growth Market (NGM) och OMX Nordiska börs Stockholm Large, Mid och Small Cap. De bolag som kommit med i genomgången har identifierats genom slumpmässigt urval. Fördelningen har skett proportionerligt utifrån antalet bolag på respektive börslista (se figur 1). Undersökningen inkluderar endast koncerner som tillämpar IFRS. I undersökningen ingår den årsredovisning som avser räkenskapsår som avslutas någon gång under 2007, således ingår även bolag med brutet räkenskapsår.

Sammanfattningsvis kan vi säga att det har skett en positiv utveckling avseende kvaliteten på årsredovisningarna under perioden 2005 (året för övergången till IFRS) till 2007. Bolagen har successivt anpassat sig till det nya regelverket och kvaliteten på årsredovisningarna är nu överlag god. Den stora utmaningen i årsredovisningen för 2007 var främst att uppfylla rapporteringskraven i IFRS 7 Finansiella instrument: Upplysningar.

Figur 1. Antal undersökta bolag per börslista

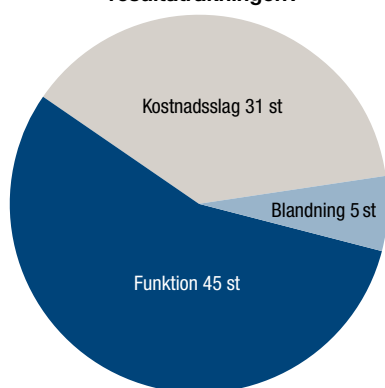

Claes Janzon
Ansvarig för
Accounting Consulting Services

Dennis Svensson
Senior Technical Partner

Resultaträkningspresentation

Figur 2.1.
I vilket format redovisas
resultaträkningen?

Undersökningen har kartlagt hur de utvalda bolagen väljer att presentera information i resultaträkningen. För de områden som undersökts är slutsatserna att:

- ett fåtal bolag blandar funktioner och kostnadsslag,
- presentation av jämförelsestörande poster på egen rad sällan förekommer,
- det generellt är de enligt tidigare praxis inarbetade resultatmått som används i bolagens resultaträkningar,
- presentationen av resultat från avyttring av dotter- och intressebolag varierar vilket kan leda till problem med jämförbarhet mellan bolagen och
- de allra flesta bolagen presenterar utvecklade verksamheter korrekt i enlighet med standarden IFRS 5 Anläggningstillgångar som innehas för försäljning och utvecklade verksamheter.

Redovisning av kostnader per funktion eller kostnadsslag

Undersökningen visar att 5 av de 81 undersökta bolagen inte presenterar ett renodlat format i sin resultaträkningsuppställning utan blandar funktioner och kostnadsslag. Funktionsindelning är något vanligare än presentation utifrån kostnadsslagsindelning. Enligt standarden IAS 1 Utformning av finansiella rapporter, ska upprättare välja att antingen presentera sina kostnader per funktion eller per kostnadsslag (se figur 2.1).

Presentation av resultatmått

Undersökningen visar att de resultatmått som presenteras som deltotaler i resultaträkningen är de som är vedertagna sedan länge enligt svensk praxis (t ex bruttoreultat, rörelseresultat, resultat före skatt/resultat efter finansiella poster).

IAS 1 standardiserar bara ett resultatbegrepp för presentation: nettoresultat. IAS 1 innehåller heller inget fullständigt schema för resultaträkningen på det sätt som återfinns i FAR SRS RedR1 Årsredovisning i aktiebolag. Detta öppnar för tolkning hos upprättarna av de finansiella rapporterna, som därmed kan välja hur de önskar presentera olika resultatmått. Vår undersökning visar dock på att det är de sedan tidigare etablerade resultatmått som fortfarande används av de svenska noterade bolagen.

Resultat från avyttring av dotter- och intressebolag

I vår undersökning har vi även noterat att i de fall avyttring av dotter- och intressebolag har skett, redovisas resultatet från en sådan avyttring olika av bolagen med avseende på om resultatet inkluderas i rörelseresultatet eller bland finansiella poster.

Av de undersökta bolagen hade 24 avyttrat dotterbolag under året och 7 avyttrat intressebolag. Det visar sig att ca 19% (6 bolag) redovisar resultat från försäljningarna som en finansiell post skilt från rörelseresultatet. Flertalet bolag betraktade avyttringen som en del av rörelseresultatet (knappt 60%, eller 18 bolag). Två bolag redovisade avyttringen i enlighet med IFRS 5 och för fem var det oklart var i resultaträkningen resultatet från avyttringen redovisats (se figur 2.2).

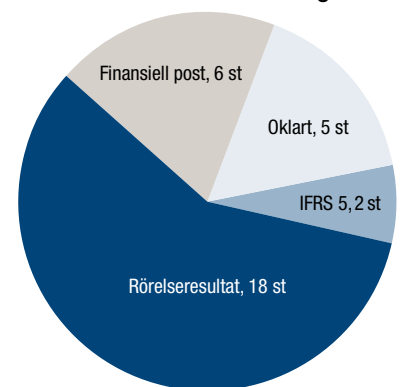
Det enda resultatmått som kommenteras i IAS 1 (utöver att ett nettoresultat ska presenteras) är rörelseresultat. Detta sker inte direkt i IAS 1 utan i Basis for Conclusions. Det är inte ett krav att presentera ett sådant mått, men om det förekommer ska bolaget inkludera samtliga poster som kan anses vara "rörelse". Enligt IASB skulle det vara missledande och försämra jämförbarheten av de finansiella rapporterna om poster av rörelsekaraktär utelämnades i redovisningen av ett rörelseresultat oavsett om en sådan redovisning är branschpraxis eller inte.

Skillnader i uppfattning om vad som ska ingå i ett resultatmått kan försvåra jämförelsen mellan olika bolag. Ur en användares synvinkel kan det därför vara en större svårighet att förstå och tolka innehållet av ett specifikt resultatmått, snarare än olika resultatmått.

Avvecklade verksamheter

En standard som är relativt ny för de noterade bolagen i Sverige är IFRS 5 Anläggningstillgångar som innehas för försäljning och avvecklade verksamheter. Avveckling av verksamheter ska enligt standarden särredovisas i resultaträkningen. Trots att standarden är relativt ny visar det sig att den i stor utsträckning tillämpas korrekt. Samtliga bolag som synes ha en verksamhet som uppfyller kriterierna för "avveklad verksamhet" har presenterat resultatet från denna verksamhet på egen rad i resultaträkningen i enlighet med standarden. De flesta bolag (78%) har även redovisat ett resultat per aktie för både den avvecklade och den kvarvarande verksamheten.

Figur 2.2.
I vilket resultatmått redovisas resultat från avyttring av dotter- och intressebolag?

Presentation av förändringar i eget kapital

Figur 3.1.
Presentationsval eget kapital

Presentationen av förändringar i eget kapital för noterade bolag regleras av IAS 1 Utformning av finansiella rapporter samt UFR 8 Redovisning av eget kapital i koncern (uttalande från Rådet för finansiell rapportering, "Rådet").

I undersökningen har vi kartlagt:

- presentationsval för redogörelsen över redovisade intäkter och kostnader
- presentation av förändringar i eget kapital – överensstämmelse med IAS 1 och UFR 8

Presentationsval för redogörelsen över redovisade intäkter och kostnader

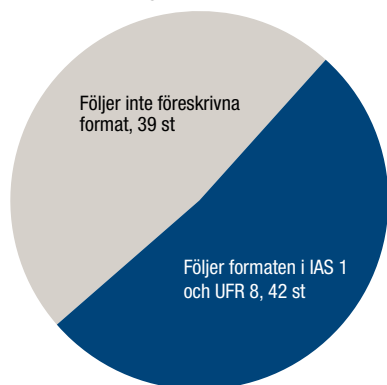
De flesta bolagen presenterar en sammanhållen redogörelse över förändringar i eget kapital där transaktioner med ägarna ingår. Relativt få bolag (9 av 81) presenterar således förändringar i eget kapital utifrån formatet "Redogörelse för intäkter och kostnader" som en egen räkning och med eget kapitaltransaktioner med ägarna som en not till räkningarna (se figur 3.1).

Presentation av förändringar i eget kapital – överensstämmelse med IAS 1 och UFR 8

Drygt hälften av de undersökta bolagen (42 av 81 bolag) följer normgivarnas format för summeringar av olika poster och uppställningar av olika eget kapitalkategorier (se figur 3.2).

De avvikelser som noterats i undersökningen är främst att transaktioner med ägarna inte presenteras skilt från övriga transaktioner som påverkar eget kapital. Det som noterats för relativt många bolag är att transaktioner med ägarna, vilka ska särredovisas och summeras separat, blandas med övriga transaktioner som redovisas direkt mot eget kapital. En avvikelse som är mindre frekvent är att eget kapitalkategorier inte benämns och klassificeras enligt IAS 1 och UFR 8 (t ex används bundet och fritt eget kapital samt överkursfond). Vi har också noterat att ett fåtal bolag redovisar justeringar av belopp i uppställningen över förändringar i eget kapital utan att förklaringar till dessa justeringar ges.

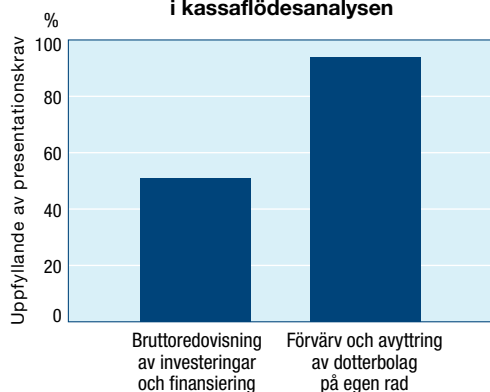
Figur 3.2.
Överensstämmelse med normgivarnas format

En delsummering som relativt ofta saknas i uppställningarna över förändringar i eget kapital är summan av olika intäkter och kostnader under perioden som, till följd av andra standarder eller tolkningar, redovisas direkt mot eget kapital ("Summa transaktioner redovisade direkt i eget kapital"). I vissa fall finns denna delsummering med i uppställningen men delsummeringen inkluderar felaktigt transaktioner med ägarna. Resultatet av denna felaktighet blir att "Summa transaktioner redovisade direkt i eget kapital" inte blir korrekt. Vidare blir summan av periodens resultat enligt resultaträkningen och andra intäkter och kostnader som redovisas direkt mot eget kapital ("Summa redovisade intäkter och kostnader") också felaktig eftersom transaktioner med ägarna räknats in. Dessutom har vi noterat att denna summering ofta saknas.

Kassaflödesanalys

Figur 4.1. Presentationskrav i kassaflödesanalysen

Upplysningar om ett bolags kassaflöde ger användarna av de finansiella rapporterna ett underlag för att bedöma ett bolags behov av likvida medel. Användarna är även intresserade av hur bolaget genererar likvida medel. Kassaflödesanalysen ska beskriva förändringen i likvida medel uppdelat på den löpande verksamheten, investeringsverksamheten och finansieringsverksamheten. Vi har i undersökningen fokuserat på några presentations- och upplysningskrav.

Presentationskrav

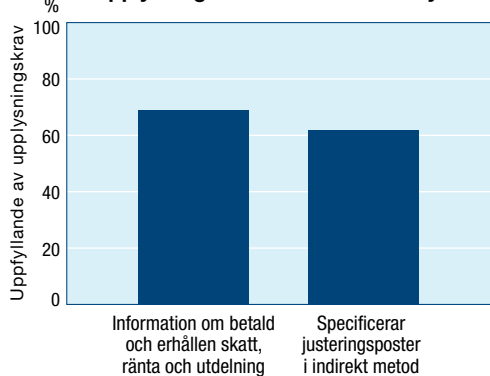
Två olika presentationskrav har undersökts för att se i vilken utsträckning bolagen tillämpar anvisningarna i standarden IAS 7 Kassaflödesanalys (se figur 4.1).

Av 52 bolag som under året förvärvat eller avyttrat dotterbolag har 49 bolag redovisat kassaflöden i enlighet med standarden. Kassaflöden hänförliga till denna typ av transaktioner ska redovisas på en separat rad.

Cirka hälften av bolagen (40 av 81) nettoredovisar in- och utbetalningar hänförliga till sin finansiering och till sina investeringar. Enligt IAS 7 ska kassaflöden i investerings- och finansieringsverksamheterna i normalfallet redovisas brutto.

Figur 4.2.

Upplysningar till kassaflödesanalysen

Upplysningskrav

Två upplysningskrav i IAS 7 har undersökts. Det första rör upplysning om erhållna och utbetalda räntor, utdelningar och skattebetalningar under redovisningsperioden. Den upplysningen lämnas av 56 (cirka 70%) av bolagen som ingår i undersökningen.

Det andra handlar om att specificera de övriga justeringar som bolagen gör för att nå fram till ett kassaflöde från rörelsen när den indirekta metoden används. Den upplysningen lämnas av 50 (cirka 60%) av bolagen som ingår i undersökningen (se figur 4.2).

Redovisningsprinciper

Eftersom bolagens rapportering till intressenterna utgör underlag för bedömningar och ekonomiska beslut är det viktigt att rapporterna är så pedagogiska och lättöverskådliga som möjligt. Vi har i vår undersökning noterat att redovisningsprinciperna i många fall synes vara alltför omfattande och ibland inkluderar principer för transaktioner och händelser som inte är relevanta för bolagets verksamhet. För att möta intressenternas behov av relevant information är det viktigt att redovisningsprinciperna endast innefattar de principer som är relevanta för förståelsen av de finansiella rapporterna för det rapporterade bolaget.

Värderingsgrund

Ett företag ska i sammanställningen över redovisningsprinciperna upplysa om den värderingsgrund som tillämpats vid upprättandet av de finansiella rapporterna, exempelvis: koncernredovisningen har upprättats enligt anskaffningsvärdemetoden förutom vad beträffar... (t ex omvärderingar av byggnader, finansiella tillgångar som kan säljas, finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen, derivatinstrument) (se figur 5.1).

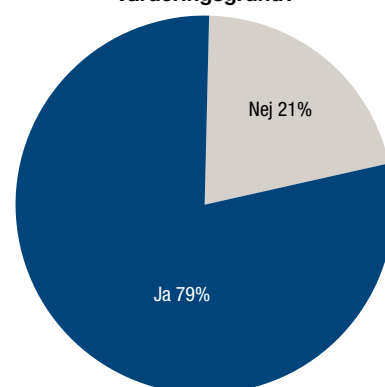
Av de bolag som har lämnat upplysningar om värderingsgrund har sex bolag (9%) angett att de endast tillämpar anskaffningsvärdemetoden. Tre av dessa bolag redovisar någon typ av finansiellt instrument som värderas till verkligt värde. Av de 58 bolag (91%) som anger att de har någon typ av tillgång eller skuld som värderas till verkligt värde har fyra bolag inte redovisat någon tillgång eller skuld som värderas till verkligt värde.

Redovisningsprinciper

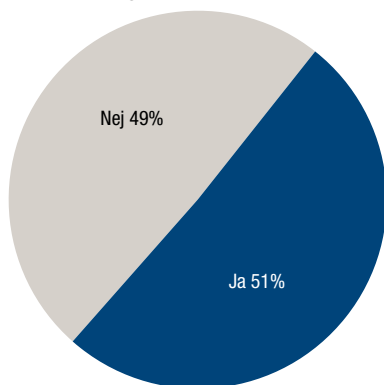
Ett företag ska i sammanställningen över redovisningsprinciper upplysa om tillämpade redovisningsprinciper som är relevanta för förståelsen av de finansiella rapporterna. När ledningen avgör om den ska lämna upplysning om en viss redovisningsprincip beaktar den huruvida uppgiftslämnandet skulle underlätta för användarna att förstå hur transaktioner, andra händelser och förhållanden återspeglas i det redovisade resultatet och den finansiella ställningen. Det är viktigt att upplysa om tillämpade redovisningsprinciper när det finns olika tillåtna alternativ i standarder och tolkningar, t ex vid joint venture (klyvnings- eller kapitalandelsmetoden), värderingsgrunder som används för olika slag av anläggningstillgångar (omvärderings- och anskaffningsvärdemetoden), lånekostnader (aktiverade eller kostnadsförda) och finansiella tillgångar/skulder och derivat (indelning i olika kategorier). Ett företag ska även upplysa om specifika redovisningsprinciper mot bakgrund av verksamhetens karaktär, t ex intäktsredovisning (varor och tjänster), transaktioner i utländsk valuta, rörelseförvärv, specifika tillgångslag (immateriella och materiella) och avsättningar.

Vi har i vår undersökning noterat att bolagen i genomsnitt redovisar 19 redovisningsprinciper. Det högsta antalet var 34 redovisningsprinciper och det minsta antalet 9 redovisningsprinciper. Bolagen bör överväga om det verkligen finns så många viktiga redovisningsprinciper att upplysa om i årsredovisningen.

Figur 5.1.
Lämnas upplysning om värderingsgrund?

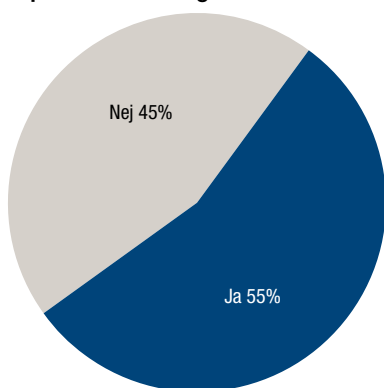
Figur 5.2.
Finns det upplysningar om redovisningsprinciper som inte är applicerbara på bolagets verksamhet?

Vi har i undersökningen noterat att hälften av alla bolag har lämnat upplysningar om redovisningsprinciper som inte verkar vara applicerbara på bolaget. De vanligaste redovisningsprinciperna som bolagen upplyser om och som inte verkar vara applicerbara är vissa typer av finansiella instrument (inklusive säkringsredovisning), avsättningar och finansiell leasing. Andra redovisningsprinciper som beskrivs men som inte är applicerbara är statliga bidrag, ersättningar till anställda (förmånsbestämda pensionsplaner och aktierelaterade ersättningar), intresseföretagsredovisning och anläggningstillgångar som innehas för försäljning och avvecklade verksamheter (se figur 5.2).

När det gäller finansiella instrument har många bolag lämnat långa och utförliga beskrivningar av alla IAS 39-kategorier av finansiella tillgångar och skulder samt för säkringsredovisning. Ofta avslutas den utförliga beskrivningen med att det i koncernen inte finns några finansiella instrument i flertalet av kategorierna. En generell beskrivning lämnas ofta avseende avsättningar trots att posten är oväsentlig eller inte finns redovisad i balansräkningen. Beskrivningen av leasing är ofta generell och både operationell och finansiell leasing behandlas. I många fall anger bolaget explicit att ingen finansiell leasing finns i koncernen alternativt framgår det av leasingnoten att endast operationell leasing finns. Beskrivning av redovisningsprincipen bör inte lämnas om redovisningsprincipen inte är applicerbar på bolaget eller om redovisningsprincipen avser en transaktion eller post som är oväsentlig.

Figur 5.3.
Är redovisningsprinciperna anpassade till bolagets verksamhet?

Vi har noterat att många bolag inte verkar ha anpassat sina redovisningsprinciper till bolagets verksamhet. Fler bolag har allmänna och generella redovisningsprinciper som i många fall är hämtade från IFRS årsredovisningsmallar. Årsredovisningsmallarna är bra att använda som en grund för att utforma redovisningsprinciperna, men det krävs att mallen anpassas till bolagets specifika verksamhet, händelser och transaktioner. De områden där det är särskilt viktigt att bolagen anpassar redovisningsprinciperna till verksamheten är intäkter, avsättningar, finansiella instrument (inklusive säkringsredovisning), immateriella tillgångar, leasing och ersättningar till anställda (pensioner, aktierelaterade ersättningar) (se figur 5.3).

Redovisningsprinciperna avseende intäkter bör anpassas mer till bolagets verksamhet. En generell text från IAS 11 Entreprenadavtal och IAS 18 Intäkter är i många fall inte tillräckligt för att läsaren av de finansiella rapporterna ska förstå intäktsredovisningen. För de bolag som har väsentliga avsättningar bör detta beskrivas på ett mer verksamhetsanpassat sätt. Exempelvis bör garantier, avsättningar för miljöåterställande åtgärder, omstruktureringskostnader och rättsliga krav beskrivas utförligt för att läsaren ska få en förståelse för de avsättningar som bolaget redovisar. Beskrivningen av redovisningsprinciperna för finansiella instrument är ofta omfattande och inte anpassad till de finansiella instrument som finns i bolaget. Vidare är det ofta svårt att utläsa om bolaget tillämpar säkringsredovisning enligt IAS 39 eller inte. Det är också svårt att avgöra vilken typ av derivatinstrument som finns i bolaget.

Finansiella instrument

IFRS 7 Finansiella instrument: Upplysningar utgår från att betydelsen av finansiella instrument för bolagets resultat och ställning, omfattning av riskexponering samt hur bolagen internt hanterar denna riskexponering är värdefull information för användarna av de finansiella rapporterna. Grundprincipen i IFRS 7 är att upplysningarna ska lämnas utifrån "ledningens perspektiv", dvs baseras på de interna rapporter som ledningen använder, vilket leder till en högre grad av transparens i den finansiella rapporteringen om hur bolagen uppfattar och hanterar finansiella risker.

Kvalitativa upplysningar

I stort sett samtliga bolag i undersökningen lämnar någon form av kvalitativ beskrivning av exponeringen för finansiella risker såsom kreditrisker, likviditetsrisker och marknadsrisker och hur denna riskexponering hanteras internt. Det är inte ovanligt att den kvalitativa riskbeskrivningen är allmän och standardiserad och förefaller innehålla få upplysningar utifrån "ledningens perspektiv". Det kan i flera fall ifrågasättas om lämnade upplysningar är tillräckliga för att ge läsaren en bra bild över de finansiella risker som dessa bolag är exponerade för. För att riskbeskrivningen ska vara meningsfull för en användare är det viktigt att informationen är anpassad till respektive bolags innehav och användning av finansiella instrument samt hur det specifika bolaget i praktiken hanterar den riskexponering som uppstår.

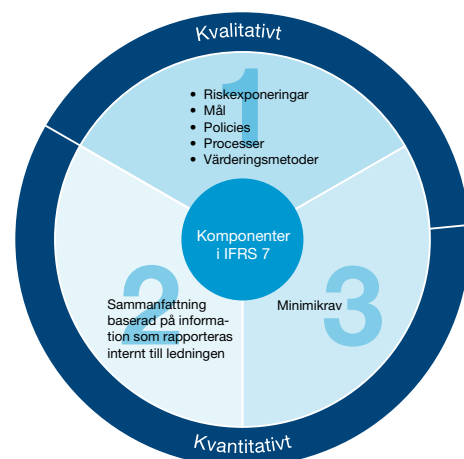
Kvantitativa upplysningar – utifrån intern rapportering i bolaget

Bolagen förefaller under första årets tillämpning av IFRS 7 ha fokuserat på minimiupplysningskraven i standarden. Upplysningar utifrån "ledningens perspektiv" förekommer endast i begränsad omfattning. I en del bolag där innehavet av finansiella instrument är begränsat, finns det inte nödvändigtvis ytterligare intern information att presentera. Bolag med fler finansiella instrument och en större exponering för finansiella risker borde rimligtvis ha en mer omfattande intern uppföljning. Orsakerna till varför dessa bolag inte presenterar information utöver minimiupplysningskraven framgår inte av årsredovisningarna men kan tänkas vara flera. Det kan vara så att bolagens interna uppföljning faktiskt sammanfaller med de minimikrav som IASB ställer eller att bolagen inte rapporterar någon information om finansiella risker internt till styrelse och VD. Givetvis kan det också vara så att det inte finns några väsentliga finansiella risker i bolagen. En annan möjlig orsak kan vara att bolagen har fokuserat på att klara av att ta fram minimiupplysningarna och därmed valt att inte lämna ytterligare upplysningar. Möjligtvis finns det bolag som anser att den internt rapporterade informationen är känslig och inte bör lämnas ut till marknaden. Undersökningen ger inga svar, men frågan tål att diskuteras.

Minimiupplysningskrav

Det finns ingen given lista på vilka upplysningar som ska lämnas avseende finansiell riskexponering eftersom dessa är beroende av bolagets användning av finansiella instrument. Det finns dock vissa minimikrav på de upplysningar som ska lämnas oavsett om ledningen följer upp dem internt eller ej.

Figur 6.1.
De tre huvudkomponenterna i IFRS 7

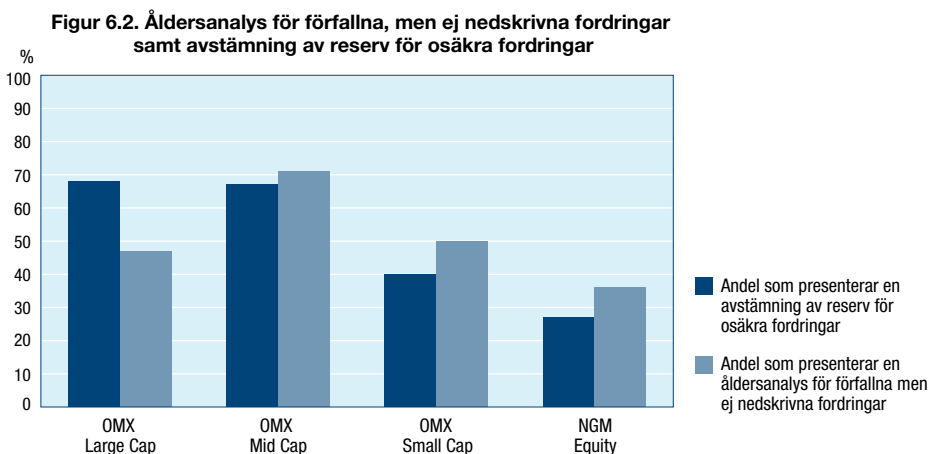

Resultatet från undersökningen av hur väl bolagen uppfyllt några av dessa minimiupplysningskrav åskådliggörs i efterföljande avsnitt.

Kreditrisk

Kreditrisk är det område där IFRS 7 har introducerat flest minimiupplysningskrav. Syftet med dessa är att de ska förse användare av finansiella rapporter med mer relevant information om den kreditrisk bolaget är utsatt för så att användarna, baserat på denna information, kan förstå och bedöma bolagets framtida riskutveckling. Vi har undersökt två av minimiupplysningskraven som avser kreditrisk, nämligen dels huruvida bolagen presenterar en åldersanalys för förfallna men ej nedskrivna fordringar och dels huruvida bolagen presenterar en avstämning av reserven för osäkra fordringar.

Undersökningen visar att 43 bolag eller 53% presenterar en åldersanalys för förfallna men ej nedskrivna fordringar. Utöver dessa 53% finns bolag som presenterat en åldersanalys där samtliga förfallna fordringar har inkluderats, dvs både de fordringar som inte har bedömts ha något nedskrivningsbehov och de som redan är nedskrivna. Om nedskrivna fordringar inkluderas i analysen blir det svårare att analysera sannolikheten för framtida nedskrivningar.

42 bolag eller 52% av bolagen i undersökningen lämnar upplysning om förändring i reserven för osäkra fordringar under året. Denna information syftar till att ge användare av finansiella rapporter möjlighet att bedöma rimligheten och tillräckligheten i reserven för förväntade kreditförluster, men även möjlighet att kunna göra jämförelse mellan olika bolag i samma bransch.

Likviditetsrisk

Upplysningarna om likviditetsrisk i IFRS 7 omfattar dels krav på presentation av en löptidsanalys för finansiella skulder och dels krav på upplysningar om bolagets policy för hantering av den likviditetsrisk som presenteras i löptidsanalysen.

Löptidsanalys för finansiella skulder

Kravet i IFRS 7 att presentera en löptidsanalys för finansiella skulder ska inte förväxlas med de tidigare kraven enligt IAS 32 att presentera en förfalloanalys för upplåning. Syftet med en löptidsanalys är att den ska visa bolagets faktiska utbetalningar, inte redovisade värden, och den ska därför baseras på odiskonterade kassaflöden. Löptidsanalysen ska inkludera samtliga kassaflöden enligt avtal, dvs även rörliga belopp såsom exempelvis räntor. Det är uppenbart att en del av bolagen inte har noterat denna skillnad. 16% av bolagen i undersökningen har presenterat någon form av löptidsanalys enligt IFRS 7. Figur 6.3 illustrerar fördelningen av dessa 16% mellan bolagen på de olika listorna. Figur 6.4 i sin tur illustrerar i vilken utsträckning de bolag som presenterat någon form av löptidsanalys uppfyller minimikraven i standarden.

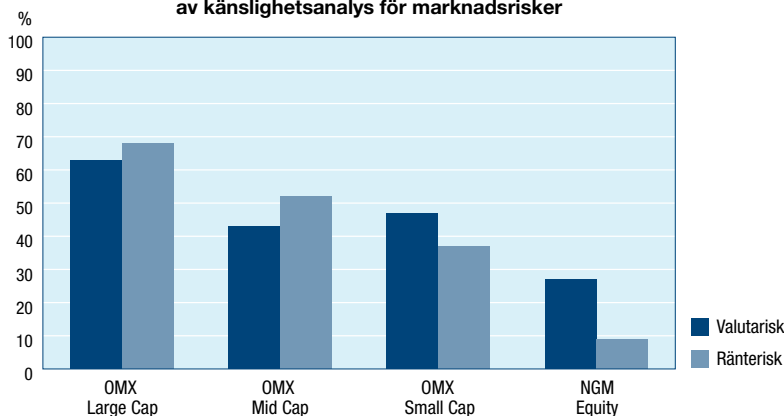
Presentationen av löptidsanalysen i årsredovisningen är många gånger inte så användarvänlig. Ungefär 30% av de bolag som presenterat en löptidsanalys har förklarat hur de gått tillväga vid framtagande av likvidflödena, exempelvis hur de har hanterat rörliga räntor och utländska valutor samt hur nettoreglerade respektive bruttoreglerade derivatinstrument har hanterats.

Marknadsrisk

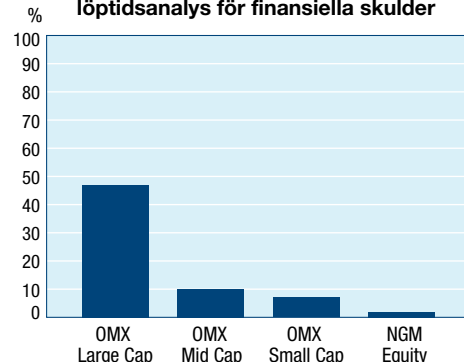
Enligt IFRS 7 ska bolagen presentera en känslighetsanalys för varje typ av marknadsrisk (exempelvis ränterisk, valutarisk) som visar hur resultatet hade påverkats av en rimligt möjlig förändring i den aktuella riskvariabeln.

57% av bolagen i undersökningen har presenterat en känslighetsanalys för valutarisk och/eller ränterisk. Nedanstående tabell visar fördelningen av känslighetsanalys för ränterisk respektive valutarisk mellan bolagen på de olika listorna (se figur 6.5).

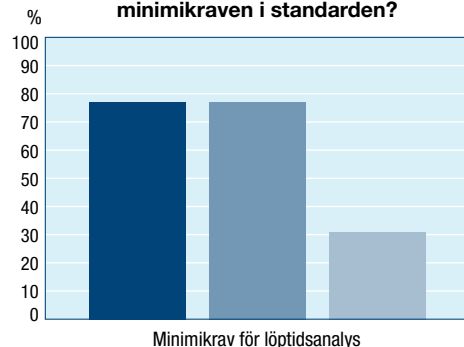
Figur 6.5. Andelen bolag som presenterar någon form av känslighetsanalys för marknadsrisk

Figur 6.3. Andel bolag som i sin årsredovisning 2007 presenterar en löptidsanalys för finansiella skulder

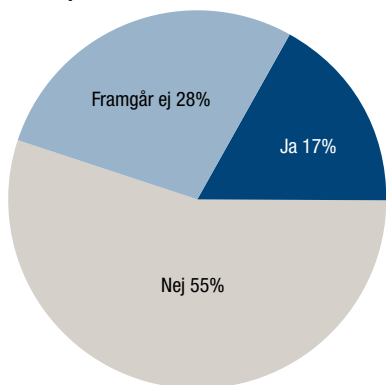

Figur 6.4. Hur väl uppfyller de bolag som presenterat en löptidsanalys minimikraven i standarden?

- Samtliga finansiella skulder inkluderade
- Samtliga avtalsenliga likvidflöden, dvs både ränta och amortering
- Metod anges för fastställande av rörliga belopp, såsom rörliga räntebetalningar och belopp i utländsk valuta

Figur 6.6.
Har känslighetsanalyserna presenterats efter skatt?

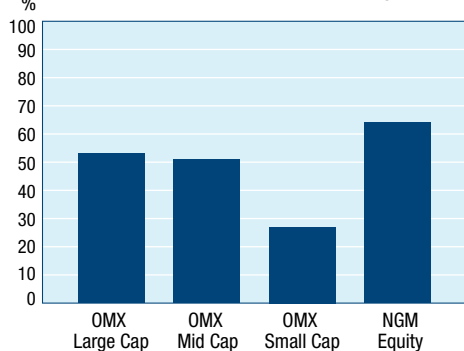
Bland de bolag i undersökningen som presenterat någon form av känslighetsanalys för marknadsrisker har det varierat huruvida effekterna presenterats före eller efter skatt (se figur 6.6). Enligt standarden ska effekten presenteras efter skatt.

Flertalet av bolagen som presenterat känslighetsanalys för marknadsrisker lämnar ingen upplysning om hur känslighetsanalysen tagits fram eller hur eventuella derivatinstrument beaktas. Detta leder till att informationen förlorar i värde för användare av finansiella rapporter och att jämförbarheten mellan bolag försämras.

Placering av riskupplysningar i de finansiella rapporterna

Enligt IFRS 7 kan upplysningar om finansiella risker presenteras antingen i de finansiella rapporterna eller i ett dokument som presenteras i anslutning till de finansiella rapporterna, dvs i förvaltningsberättelsen eller i den del som vi ibland kallar ”framvagnen” i årsredovisningen. Även om standarden förordar att upplysningarna lämnas i not accepterar den hänvisning till annan placering i årsredovisningen. Denna valfrihet av placering har lett till att informationen presenteras på olika ställen i bolagens årsredovisningar. Informationen kan finnas i såväl olika noter som i ett separat riskavsnitt i anslutning till redovisningsprinciperna. När informationen är utspridd är det svårt för en användare att få en tydlig och enhetlig bild av bolagens finansiella riskexponering. För att göra informationen mer överskådlig och därmed öka värdet för användare av finansiella rapporter bör upplysning om finansiella risker, enligt vår bedömning, ske på ett ställe, med fördel i ett separat avsnitt i direkt anslutning till redovisningsprinciperna.

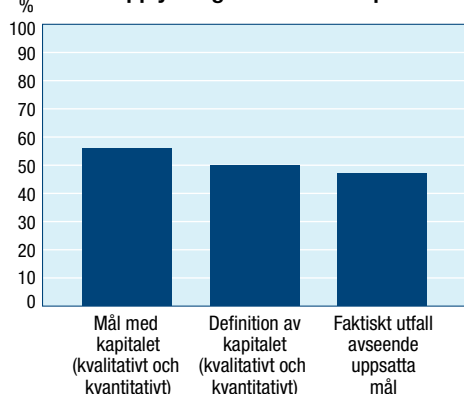
Figur 6.7. Andelen bolag på respektive lista som har lämnat upplysning om kapitalrisk i årsredovisningen

Hantering av kapitalrisk

Samtidigt som IFRS 7 publicerades tillkom även nya upplysningskrav i IAS 1 om hantering av kapitalrisk. Upplysningarna innebär att bolagen ska definiera sitt kapital, dvs det kapital som bolaget ska förvalta och förränta. Bolagen ska också upplysa om kvantitativa och kvalitativa mål för kapitalet samt utfall i jämförelse med uppsatta mål. Dessutom ska en beskrivning lämnas om hur bolaget följer upp sitt kapital. Information om hantering av kapital samt mål och utfall bör vara av stort intresse för användare av finansiella rapporter. För att informationen ska ha ett användarvärde krävs dock att den är utformad efter företagets specifika förutsättningar och därmed inte hämtad från standardbeskrivningar.

Figur 6.8. Hur väl uppfyller bolagen minimiupplysningskraven om kapitalrisk?

Av de drygt 80 bolag som ingår i undersökningen har 44% lämnat upplysningar om hantering av kapitalrisk (se figur 6.7). Figur 6.8 visar hur väl bolagen uppfyllt minimiupplysningskraven om kapitalrisk. Andelen bolag utgår ifrån de totala 44% som i sin årsredovisning lämnat upplysning om kapitalrisk. Tabellen visar att ungefär hälften av dessa bolag uppfyller kraven i IAS 1 p. 124.

Upplysning om hantering av kapitalrisk har visat sig vara ett problematiskt område för bolagen vilket kan bero på att många bolag saknar en formell definition av det kapital de förvaltar samt saknar formella mål och policier som anger hur kapitalet ska förvaltas.

IAS 39-kategorier

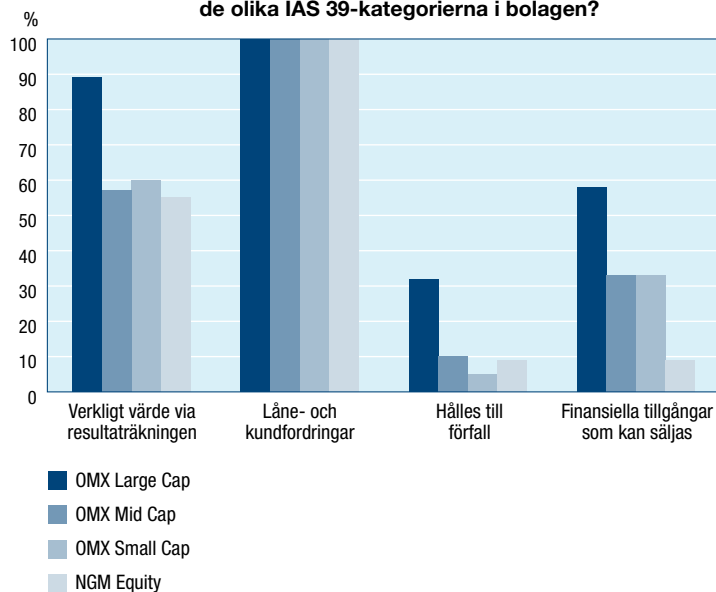
IFRS 7 kräver att upplysning lämnas om hur finansiella instrument fördelas på de olika IAS 39-kategorierna. Upplysningen ska presenteras antingen direkt i balansräkningen eller i not. Klassificeringen ska ske dels utifrån de finansiella instrumentens karaktäristiska egenskaper och dels utifrån bolagens avsikt med innehavet. För att en användare ska förstå bolagens avsikt med innehavet och därmed också redovisningen och värderingen av bolagens olika finansiella instrument är det viktigt att det finns en tydlig koppling mellan de finansiella poster som presenteras i balansräkningen och hur de är klassificerade i de olika IAS 39-kategorierna.

Ett av de 80 bolag som ingår i undersökningen har presenterat IAS 39-kategorierna direkt i balansräkningen. 46% av bolagen har lämnat upplysningen i not och de resterande 53% av bolagen saknar denna information.

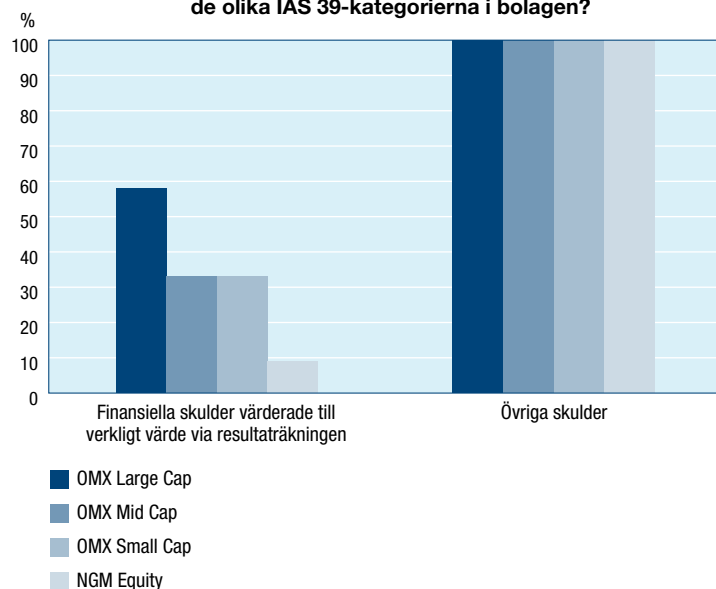
Figur 6.9 och 6.10 omfattar samtliga bolag i undersökningen. Tabellerna visar vår analys av vilka finansiella instrument per IAS 39-kategori som förekommer i bolagen.

Kategorin "Hålles till förfall" är inte så vanligt förekommande i bolagen, vilket kan bero på de "straffregler" som utlöses vid en eventuell försäljning av instrument före dess förfall. Om ett instrument som klassificerats som "hålles till förfall" säljs innan förfallotidpunkten måste samtliga övriga innehav som klassificerats som hålles till förfall omklassificeras till "kan säljas". Kategorin "hålles till förfall" får därefter inte användas under de kommande två åren. Motivet att använda kategorin "Hålles till förfall" är normalt att undvika resultatstag från omvärderingar av instrument. Denna effekt kan även åstadkommas genom klassificering i kategorin "Finansiella tillgångar som kan säljas", vilket kan förklara varför så få bolag använder kategorin "Hålles till förfall".

Figur 6.9. I vilken utsträckning förekommer de olika IAS 39-kategorierna i bolagen?

Figur 6.10. I vilken utsträckning förekommer de olika IAS 39-kategorierna i bolagen?

Bedömningar och uppskattningar

Årsredovisningar upprättade enligt IFRS ska enligt IAS 1 Utformning av finansiella rapporter innehålla information om

- a) de bedömningar som gjorts vid tillämpning av företagets redovisningsprinciper och som har störst effekt på de redovisade beloppen i de finansiella rapporterna och
- b) de osäkerheter i uppskattningar som kan komma att få en väsentlig inverkan på värdet på balansposter under kommande räkenskapsår.

Dessa upplysningskrav har visat sig svåra att uppfylla ända sedan de infördes vid övergången till IFRS 2005 även om en långsam förbättring kan noteras.

Undersökningen har kartlagt vilka poster i årsredovisningarna som mest frekvent beskrivs när tilläggsupplysningar om "väsentliga bedömningar och uppskattningar" (punkt a) och b) ovan), enligt IAS 1, lämnas och hur många poster som bolagen väljer att beskriva. Vidare har undersökts i vilken utsträckning som känslighetsanalyser (i enlighet med IAS 1) presenteras avseende uppskattningarnas effekter. I undersökningen har det generellt framkommit att bolag:

- blandar de två olika upplysningskraven så att informationsgivningen blir otydlig ("Är det information om a) eller b) som lämnas?")
- använder alltför generella texter med begränsad konkret information om hur en specifik tillämpning av redovisningsprinciper påverkar en post eller om den effekt som en osäkerhet i uppskattningen av en posts värde kan ha,
- ibland beskriver riskfaktorer i bolagets rörelse istället för att lämna information om "väsentliga bedömningar och uppskattningar".

Slutsatsen från undersökningen är att det ofta är svårt för en användare av årsredovisningarna att förstå de finansiella effekterna av bolagens "väsentliga bedömningar och uppskattningar".

Generella iakttagelser

Ett fåtal bolag lämnar ingen information om "väsentliga bedömningar och uppskattningar". Några bolag anger "att bolaget gör bedömningar och antaganden som påverkar räkenskaperna" men redogör inte för några detaljer som hjälper läsaren att förstå vilka finansiella effekter som "väsentliga bedömningar och uppskattningar" har haft på de finansiella rapporterna.

Många bolag diskuterar även exponering för valutakursförändringar och andra finansiella risker som en del av "bedömningar och uppskattningar". Det är upplysningar som borde ingå i not om finansiella risker (t ex när upplysningar i enlighet med IFRS 7 Finansiella instrument: Upplysningar lämnas) och i avsnitt i förvaltningsberättelsen.

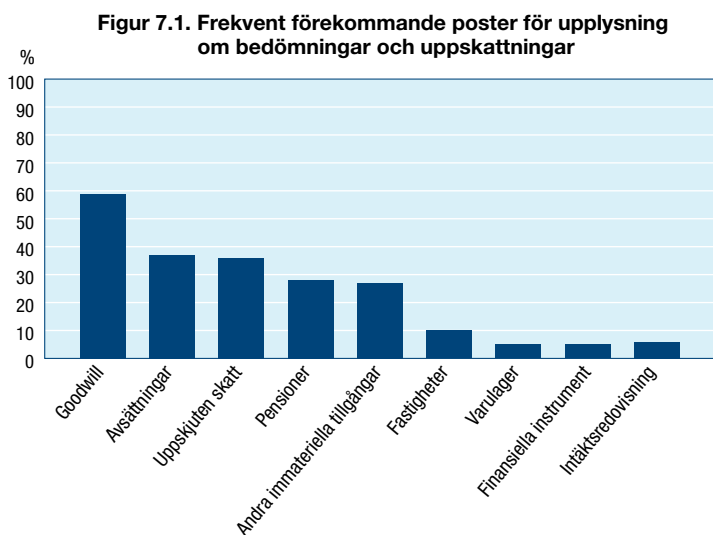
För flertalet bolag är beskrivningarna generellt hållna och det är inte helt ovanligt att beskrivningarna utgörs av generiska texter. Någon företagsanpassning har i många fall således inte skett.

Ett fåtal bolag i undersökningen har en rubrik av slaget ”Kritiska uppskattningar och bedömningar”, dock utan att det finns någon information om vilka bedömningar som faktiskt gjorts vid tillämpning av bolagets redovisningsprinciper eller om det finns osäkerheter i uppskattningar som kan resultera i väsentliga förändringar i redovisade belopp.

Det är inte ovanligt att bolagen i sin informationsgivning om ”väsentliga bedömningar och uppskattningar” blandar bedömningar av tillämpningen av redovisningsprinciper med osäkerhet i uppskattningar. Det är nästan inga bolag som skiljer mellan dessa två områden utan de hanteras under en och samma rubrik. Det är för läsaren i de flesta fall därför svårt att förstå om bolaget avser en bedömning av en redovisningsprincip eller en beloppsuppskattning då en posts värde ska bestämmas.

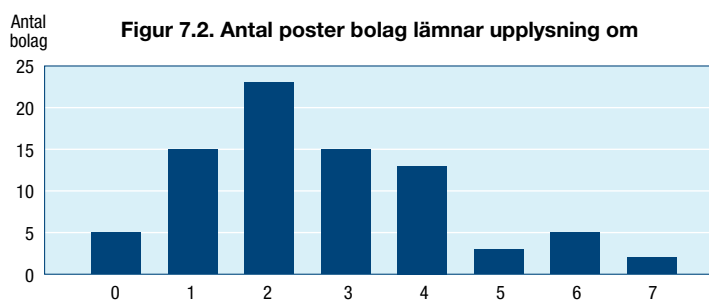
Balansposter i avsnittet ”väsentliga bedömningar och uppskattningar”

Cirka 95% (76 av 81) av de undersökta bolagen lämnar information om ”väsentliga bedömningar och uppskattningar”. De poster som dominerar avseende upplysningar om bedömningar och uppskattningar framgår av nedanstående figur (figur 7.1).

Undersökningen har också visat att bolagens specifika verksamhet i allt större utsträckning påverkar vilka poster som behandlas i avsnittet ”väsentliga bedömningar och uppskattningar”, vilket är positivt. Typiska bransch- och bolagsspecifika poster som framkommit i undersökningen är återställningskostnader och malmreserver i gruvindustri, successiv vinstavräkning för bygg- och konsultbolag, redovisning av utvecklingsutgifter i utvecklingsbolag i olika branscher och värdering av fastigheter i fastighetsbolag.

Det vanligaste är att bolagen lämnar upplysningar om två poster men många bolag lämnar upplysning om betydligt fler poster vilket framgår nedan (se figur 7.2).

Känslighetsanalyser vid upplysning om uppskattningar

Ett sätt att lämna information om hur osäkerhet i uppskattningarna kan påverka framtida finansiella rapporter är att presentera en känslighetsanalys. Slutsatsen från undersökningen är att bolagen generellt tycker att det främst är goodwill som det är nödvändigt att upplysa om men även för denna post lämnas information i form av en känslighetsanalys relativt sällan. En läsare hade möjligen förväntat sig att bolagen skulle lämna mer upplysningar om finansiella effekter genom känslighetsanalyser för sådana poster där uppskattningar har en väsentlig påverkan på balanspostens redovisade värde. Förutom goodwill gäller det för t ex uppskjutna skattefordringar från underskottsavdrag och väsentliga pågående tvister.

Känslighetsanalys för någon post presenteras av ca 25% av bolagen (18 av de 76 bolag som lämnar upplysningar om "bedömningar och uppskattningar"). Av dessa 18 bolag har 16 presenterat en känslighetsanalys för goodwill. När det gäller goodwill kan det noteras att 48 bolag behandlar goodwill i avsnittet "bedömningar och uppskattningar". Således väljer två tredjedelar (32 av 48) av bolagen att inte komplettera sitt resonemang rörande eventuell osäkerhet i goodwillvärdet med en känslighetsanalys.

Bedömningar vid tillämpning av redovisningsprinciper

När bolagens årsredovisningar undersökts för att identifiera hur många som specifikt lämnar upplysning om gjorda bedömningar av redovisningsprinciper blir det tydligt att de upplysningar som lämnas ofta är alltför generella (dvs otillräckligt företagsanpassade) och oprecisa.

Det är 20 bolag (av de 76 som lämnar upplysningar om uppskattningar och bedömningar) som presenterar en bedömning av hur en redovisningsprincip tillämpats och vilka effekter denna tillämpning får. Vår slutsats är att många bolag inte ger full uppmärksamhet åt detta upplysningskrav. I de fall upplysningar om gjorda bedömningar lämnas är de vanligast förekommande områdena intäktsredovisning och aktivering av utvecklingsutgifter.

Segmentinformation

IAS 14 Segmentrapportering är en standard som har funnits under en lång tid och det har inte skett några större förändringar under de senaste åren. Standarden kommer dock att ersättas av IFRS 8 Rörelsesegment, som ska tillämpas i årsredovisningar som omfattar perioder som börjar den 1 januari 2009 eller senare. Tidigare tillämpning är tillåten.

Endast ett av de bolag som ingår i undersökningen har valt att tillämpa IFRS 8 i sin årsredovisning för 2007.

Ingen segmentinformation lämnas

Av de bolag som vi undersökt har 13 bolag (16%) inte lämnat någon segmentinformation i årsredovisningen. Majoriteten av bolagen förklarar detta med att man endast har en rörelsegren och endast verkar på en marknad, vilket verkar rimligt då dessa bolag främst är mindre bolag noterade på NGM eller OMX Small Cap. Två av bolagen anger inte någon anledning till att inte redovisa segmentinformation.

Undersökningen visar även att 19 bolag (vilket motsvarar 29% av de bolag som visar segmentinformation) inte presenterar någon sekundär segmentinformation eller uppger att de endast har ett sekundärt segment (en marknad eller en rörelsegren).

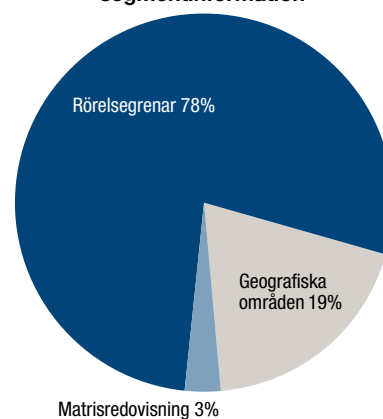
Värt att notera är även att 6 av bolagen (motsvarande 9% av de bolag som visar segmentinformation) har valt rörelsegrenar som primärt segment samtidigt som man förklarar att man endast har en rörelsegren (hela verksamheten) och presenterar flera geografiska områden som sekundärt segment. Det hade varit önskvärt om företagen i dessa fall upplyser om hur man kommit fram till att rörelsegrenar är dess primära segment och att företagets risker och möjligheter i första hand påverkas av skillnader i produkter och tjänster.

Val av primärt segment

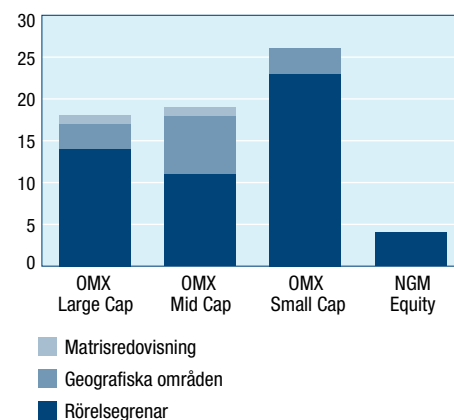
Den dominerande bakgrunden till och karaktären hos företagets risker och möjligheter avgör huruvida dess primära indelningsgrund för segmentinformationen ska vara rörelsegrenar eller geografiska områden. Av de bolag som lämnat segmentinformation har 78% valt rörelsegrenar som primära segment och 19% har presenterat geografiska områden som primär indelningsgrund för segmentinformationen. Endast två bolag (3%) i undersökningen har valt en matrisredovisning, dvs en redovisning där både rörelsegrenar och geografiska områden används som primär indelningsgrund (se figur 8.1).

De bolag som presenterar geografiska områden som primärt segment är främst de stora och medelstora bolagen (se figur 8.2).

Figur 8.1.
Primär indelningsgrund för segmentinformation

Figur 8.2. Primärt segment per lista

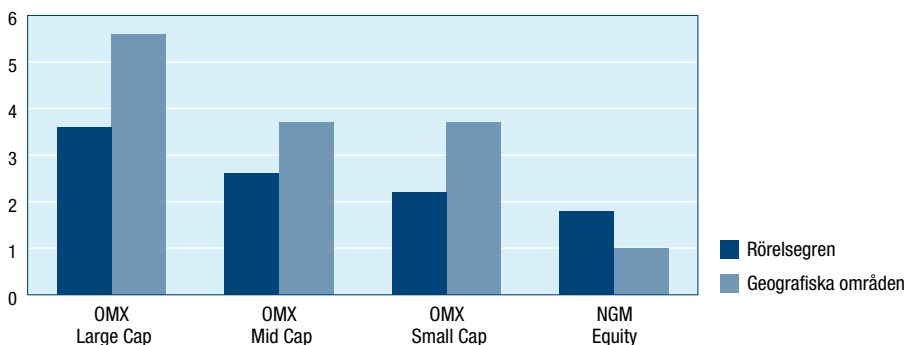

Antal segment

Om man tittar på alla bolag i urvalet redovisar dessa i genomsnitt 2,6 rörelse-
grenar och 3,7 geografiska områden.

Antal redovisade segment i de stora bolagen är som förväntat fler än i de
mindre bolagen (se figur 8.3).

Figur 8.3. Antal segment per bolag i genomsnitt

IFRS 8

Vid införandet av IFRS 8 Rörelsesegment ändras det sätt på vilket rörelse-
segmenten identifieras. Detta kan innebära att bolagen behöver ändra vilka
rörelsesegment som presenteras men även det sätt på vilket segmentinfor-
mationen mäts och presenteras. Den nya standarden för segmentrapporte-
ring inför "ledningens perspektiv" för att identifiera och rapportera finansiell
information per rörelsesegment, dvs informationen ska baseras på samma
information som ledningen internt använder för att utvärdera och följa upp
hur rörelsesegmenten utvecklas. Ett rörelsesegment definieras som en affärs-
verksamhet som kan ge intäkter eller ådra sig kostnader, vars rörelseresultat
regelbundet följs upp av den högsta verkställande beslutsfattaren och för vilket
fristående finansiell information finns tillgänglig. Någon uppdelning i primära
och sekundära segment baserat på rörelsegrenar eller geografiska områden
kommer inte längre att erfordras. För ytterligare information hänvisas till PwCs
skrift Segmentrapportering enligt IFRS 8 – En praktisk vägledning.

Införandet av standarden kan även komma att innebära att det blir större varia-
tion i hur informationen presenteras mellan olika bolag, vilket minskar jämför-
barheten. Baserat på erfarenheter från USA kommer troligtvis fler segment
att redovisas jämfört med idag, och användarna av de finansiella rapporterna
kommer att erhålla bättre och mer detaljerad information om hur ledningen styr
sin verksamhet.

Inkomstskatt

IAS 12 Inkomstskatt är en standard som har funnits under lång tid och det har inte skett några större förändringar i standarden under de senaste åren. Det är en komplex standard och det uppkommer ofta svåra frågor inom olika områden. Vi har i vår undersökning fokuserat på fyra specifika områden som vi redogör för nedan.

Avstämningen mellan den redovisade inkomstskatten och den teoretiskt beräknade inkomstskatten

I undersökningen har det framkommit att 94% av bolagen redogör för skillnaden mellan koncernens redovisade inkomstskatt och det teoretiska belopp som skulle ha framkommit vid användning av vägd genomsnittlig skattesats för koncernen alternativt moderbolagets skattesats (nedan benämnt den teoretiskt beräknade inkomstskatten). Syftet med avstämningen är att redogöra för varför den redovisade inkomstskatten inte överensstämmer med vad läsaren skulle förvänta sig att se som inkomstskatt för perioden (dvs resultat före skatt multiplicerat med genomsnittlig skattesats för koncernen).

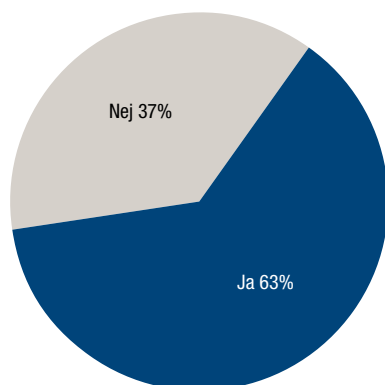
Vi har noterat att det finns vissa oklarheter i förklaringsposterna i avstämningen mellan den redovisade inkomstskatten och den teoretiskt beräknade inkomstskatten. I vissa bolag anges uppskjuten skatt eller temporära skillnader som en förklaring till varför den teoretiskt beräknade inkomstskatten och den redovisade inkomstskatten inte överensstämmer. Uppskjuten skatt och temporära skillnader kan inte utgöra en förklaringspost i avstämningen.

Därutöver har vi noterat ett stort antal andra förklaringsposter. Det är i många fall svårt för läsaren att förstå dessa poster i avstämningen. Sannolikt skulle en läsare vara betjänt av ytterligare förklaringar i de fall posterna är väsentliga. De poster som vi förväntar oss att se i avstämningen är typiskt sett de som redovisas nedan (se figur 9.1).

Figur 9.1. Exempel på avstämning mellan redovisad inkomstskatt och den teoretiskt beräknade inkomstskatten

Inkomstskatten på Koncernens resultat före skatt skiljer sig från det teoretiska belopp som skulle ha framkommit vid användning av vägd genomsnittlig skattesats för resultaten i de konsoliderade företagen enligt följande:	2007	2006
Resultat före skatt	X	X
Inkomstskatt beräknad enligt nationella skattesatser gällande för resultat i respektive land (33 %)	X	X
Ej skattepliktiga intäkter	- X	- X
Ej avdragsgilla kostnader	X	X
Utnyttjande av förlustavdrag som tidigare inte redovisats	- X	-
Skattemässiga underskott för vilka ingen uppskjuten skattefordran redovisats	X	X
Skattekostnad	X	X

Figur 9.2.
Lämnas information om varför uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag inte har redovisats?

Slag av temporära skillnader

De flesta bolagen i undersökningen har angett till vilka balansposter de uppskjutna skattefordringarna och uppskjutna skatteskulderna hänför sig. Temporära skillnader är vanligtvis hänförliga till balansposterna materiella anläggningstillgångar, immateriella tillgångar, avsättningar, underskottsavdrag, lager, obeskattade reserver, övriga kortfristiga fordringar och övriga kortfristiga skulder.

Uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag som inte redovisas

64% (52 av 81) av bolagen i undersökningen anger att de har underskottsavdrag i något av de koncernbolag för vilka uppskjuten skattefordran inte har redovisats. Av de bolag som anger att de har underskottsavdrag har 63% av bolagen (33 av 52 bolag) lämnat upplysningar om varför uppskjuten skattefordran inte har redovisats avseende underskottsavdrag (se figur 9.2). Vissa förklaringar har varit allmänna, t ex "det är osäkert om koncernen kommer att utnyttja dem mot framtida beskattningsbara intäkter", "uppskjutna skattefordringar redovisas för skattemässiga underskottsavdrag i den utsträckning som det är sannolikt att de kan tillgodogöras genom framtida beskattningsbara vinster" och "det finns ej övertygande faktorer för att tillräckliga skattepliktiga överskott kommer att finnas i framtiden".

Andra bolag har angett mer specifika anledningar som t ex "kvittningsrätten mot andra intäkter är begränsad", "det är ej sannolikt att förlustavdrag hinner utnyttjas innan avdragsrätten förfaller" och "underskotten får endast utnyttjas mot framtida vinster på kapitalplacersaktier".

För att göra det möjligt för läsaren av årsredovisningen att bilda sig en bättre uppfattning om bolagets framtida utveckling vore det önskvärt med mer utförliga kommentarer till varför uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag inte har redovisats. Den information som lämnas ska vara en beskrivning av företagsledningens bedömningar och uppskattningar om bolagets framtida utveckling. Det kan t ex vara intressant att förstå hur bolaget kan motivera det redovisade värdet på olika typer av immateriella tillgångar samtidigt som det inte bedömer det sannolikt att underskottsavdragen kan komma att utnyttjas.

Vissa bolag har angett tidsfaktorn som en anledning till att de inte redovisar uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdragen, t ex "osäkerhet i tidpunkt för utnyttjande", "endast de underskott som förväntas kunna utnyttjas inom 3 år har tagits upp", "osäkert om underskotten kommer att kunna utnyttjas inom en snar framtid" och "det är svårbedömt när underskottsavdragen kommer att utnyttjas". IAS 12 Inkomstskatt anger att uppskjutna skatte-

fordringar avseende underskottsavdrag ska redovisas i den utsträckning det är sannolikt att avdragen kan avräknas mot överskott vid framtida beskattning. Det finns inget i IAS 12 som talar för att bolagen inte ska redovisa uppskjuten skattefordran på underskottsavdrag på grund av osäkerhet i tidpunkten för utnyttjandet. Det finns heller inget som talar för att ett bolag ska begränsa sig till att titta på om bolaget kan skapa beskattningsbara vinster inom ett visst antal år eller begränsa sig till de närmaste årens prognoser. Samma antaganden som används vid nedskrivningsprövning av vissa typer av immateriella tillgångar bör användas vid bedömning av redovisning av uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag.

Underskottsavdrag och redovisade förluster

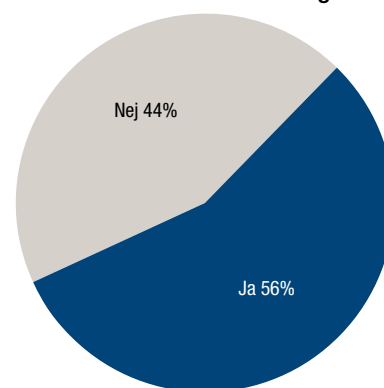
Företag ska lämna upplysningar om uppskjutna skattefordringar och de förhållanden som motiverar att de redovisas i balansräkningen. Dessa krav gäller då utnyttjandet av den uppskjutna skattefordran är beroende av framtida skattepliktiga överskott och att bolaget har redovisat förluster under innevarande eller föregående redovisningsperiod. Bolag ska redovisa uppskjutna skattefordringar avseende underskott endast i den mån det finns tillräckliga skattepliktiga temporära skillnader eller andra faktorer som övertygande talar för att tillräckliga skattepliktiga överskott kommer att finnas. 16 koncerner i undersökningen (20%) har redovisat förluster under innevarande eller föregående redovisningsperiod och uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag. 9 av dessa bolag (56%) anger motiven till att den uppskjutna skattefordran har redovisats (se figur 9.3).

Exempel på motiv vi har noterat är: ”framtida volymökningar leder till skattepliktiga vinster inom de närmaste åren”, ”objektiva bevis på att överskott kommer att uppstå under nästa redovisningsperiod”, ”framtida kassaflöde och resultat bedöms vara positivt”, ”koncernen har genomgått en omställningsprocess under några år och denna omställning förväntas kunna generera skattepliktiga vinster i framtiden” och ”baserat på välgrundade affärsplaner”.

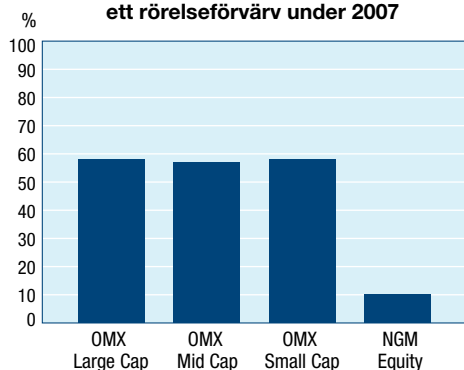
Om dessa motiv är faktorer som övertygande talar för att tillräckliga skattepliktiga överskott kommer att finnas måste avgöras från fall till fall. Dock kan vi notera att vissa motiv som exempelvis ”framtida kassaflöde och resultat bedöms vara positivt” kan uppfattas som vaga och kräva ytterligare upplysningar.

Ett bolag anger att underskottsavdraget avser en verksamhet i koncernen som genererar vinster (dock går koncernen med förlust). Ett annat bolag anger att det redovisar uppskjuten skattefordran avseende underskott till så stor del som motsvarar uppskjutna skatteskulder. Denna typ av upplysning är viktig att lämna i årsredovisningen för att inte skapa oklarhet kring varför en uppskjuten skattefordran redovisas när koncernen redovisar förluster.

Figur 9.3.
Har bolag som har redovisat förluster under innevarande eller föregående redovisningsperiod angett motiven till att redovisa uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdragen?

Figur 10.1. Andel bolag i undersökningen per lista som har genomfört minst ett rörelseförvärv under 2007

Rörelseförvärv resulterar ofta i betydande förändringar i koncernens verksamhet. Den information som lämnas avseende rörelseförvärv i årsredovisningen är därför viktig för användarnas möjlighet att bedöma karaktären på förvärvet och de finansiella effekterna av de rörelseförvärv som skett under räkenskapsåret.

Av bolagen som ingår i undersökningen har 42 av 81 eller ca 50% genomfört minst ett rörelseförvärv under 2007. Andelen bolag på respektive lista som genomfört rörelseförvärv framgår av diagrammet till vänster (se figur 10.1).

IFRS 3 Rörelseförvärv är den standard som behandlar rörelseförvärv. I undersökningen har vi följt upp hur väl bolagen uppfyller upplysningskraven i standarden. Vid urval av områden att studera har bl a vår erfarenhet av tidigare informationsbrister varit styrande. De studerade områdena är:

- beskrivning av de immateriella tillgångar som ingår i redovisad goodwill ("komponenter i goodwill")
- förvärvsanalys med tillgångars och skulders redovisade värden före och efter förvärvet
- redovisning av immateriella tillgångar förutom goodwill
- "proforma information" avseende förvärvets påverkan på omsättning och resultat
- information om eventuella tilläggsköpeskillningar

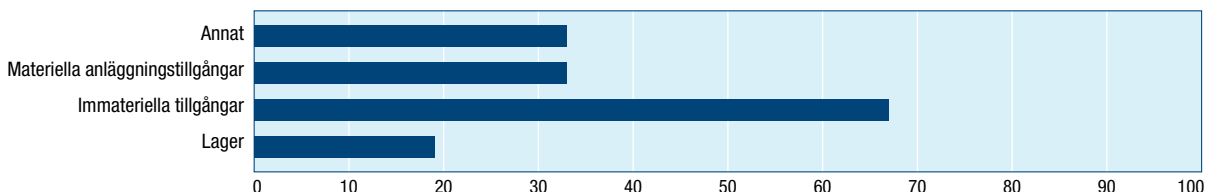
Komponenter i goodwill

Av de 42 bolag som genomförde rörelseförvärv var det endast två som redovisade förvärv som inte resulterade i redovisning av goodwill. I flertalet fall utgör goodwill 60% eller mer av det totala anskaffningsvärdet. Cirka 70% av bolagen lämnar information om de komponenter som ingår i redovisad goodwill. Informationen är ofta kortfattad och vanligen hänvisas till förväntade synergieffekter. Då goodwill ofta är en betydande post i ett rörelseförvärv är det för läsaren intressant att erhålla information om komponenterna i posten för att se vilka tillgångar som tillförts koncernen och som inte kan redovisas särskilt från goodwill. Här skulle det vara värdefullt att ta del av förvärvarens resonemang avseende t ex intäkts- och kostnadssynergier, förvärvade rutiner och processer samt specialistkunskaper hos övertagen personal. De bolag som lämnar utförligare information om komponenterna i goodwillposten anger vanligtvis faktorer som marknadsandelar och kompetens hos övertagen personal.

Förvärvsanalys

Den första redovisningen av ett rörelseförvärv omfattar identifiering och fastställande av de verkliga värden som ska åsättas den förvärvade enhetens nettotillgångar. För att läsaren ska kunna se vilka poster som har åsatts ett annat värde i förvärvarens koncernredovisning än det värde som posten var redovisad till i det förvärvade bolaget ska information lämnas om dessa värden i form av en förvärvsanalys. Drygt 70% av de undersökta bolagen lämnar denna information. Av de förvärvsanalys som dessa bolag presenterar framgår att närmare 70% har justerat värdet för immateriella tillgångar. Mindre än hälften av bolagen har justerat de värden på materiella tillgångar och lager som det förvärvade bolaget redovisar. Andra poster har justerats i enstaka fall (se figur 10.2).

Figur 10.2. Poster som vanligen omvärderas i samband med förvärv

Här noteras att ca 20% har justerat det varulagervärde som det förvärvade bolaget redovisar. Varulagret ska i ett rörelseförvärv värderas till "försäljningspriset med avdrag för summan av försäljningskostnad och en skälig ersättning för vinst på förvärvarens försäljning baserat på vinst för liknande färdiga varor och handelsvaror" medan det i det förvärvade bolaget har redovisats till det lägsta av anskaffningsvärde och verkligt värde. En justering bör därför förekomma i många förvärv där färdigvarulager eller produkter i arbete ingår. När det gäller justerat värde för immateriella tillgångar hade vi nog förväntat oss en ännu högre andel än nästan 70% med tanke på att i denna post ingår bl a värdering av kundrelationer, kundkontrakt samt förvärvade forsknings- och utvecklingsprojekt.

Vi har även noterat att 14% av bolagen anger att den första redovisningen är provisorisk.

Redovisning av immateriella tillgångar förutom goodwill

I samband med att bolagen enligt IFRS slutade att skriva av på goodwill följde utvecklade regler för identifiering av immateriella tillgångar som tidigare redovisades inom goodwill. Av undersökningen framgår att närmare 20% av bolagen inte har identifierat några immateriella tillgångar som ska redovisas separat, dvs redovisade immateriella tillgångar utgörs till 100% av goodwill.

Vi hade förväntat oss att några immateriella tillgångar skulle identifieras i de flesta förvärven då immateriella tillgångar innefattar bl a de poster som nämnts ovan (kundrelationer, kundkontrakt, förvärvade forsknings- och utvecklingsprojekt) men även t ex varumärken.

”Proformainformation” avseende förvärvets påverkan på omsättning och resultat

Enligt IFRS 3 ska bolagen lämna uppgift om den förvärvade enhetens bidrag till koncernens resultat efter förvärvstidpunkten. Härutöver ska uppgift om koncernens omsättning och resultat under perioden lämnas som om samtliga förvärv skett vid ingången av räkenskapsåret. Ungefär hälften av bolagen lämnar denna information. De flesta av bolagen anger den förvärvade rörelsens bidrag till nettoresultatet för perioden. I några fall har bolag valt att ange ”bidraget” för perioden på nivån rörelseresultat före avskrivningar. Detta är ett resultatmått som ofta används då ett bolags resultatutveckling ska beskrivas, men enligt reglerna är det nettoresultatet som ska anges. I vissa fall kan det vara praktiskt ogenomförbart att lämna upplysning om nettoresultatet efter förvärvstidpunkten. Då så är fallet ska detta anges tillsammans med en förklaring till varför. Denna information saknas i några fall. En förklaring kan vara att den förvärvade enheten har integrerats i förvärvarens övriga verksamhet vilket gör att ”proformainformationen” inte är praktiskt möjligt att ta fram.

Information om eventuella tilläggsköpeskillingar

Det är inte ovanligt att förvärvspriset görs beroende av någon framtida händelse. Av bolagen i undersökningen anger ca 20% eller 9 bolag att en tilläggsköpeskillning kan komma att utgå. Av dessa anger 3 bolag att den villkorade köpeskillningen är avhängig framtida resultat medan 4 bolag inte lämnar någon information om villkoren för att tilläggsköpeskillning ska utfalla.

Övrigt

En förvärvare ska i årsredovisningen lämna samma uppgifter för rörelseförvärv som skett efter balansdagen som för rörelseförvärv som skett under räkenskapsåret. Av bolagen i undersökningen är det endast två bolag som angivit att de genomfört förvärv efter balansdagen 2007-12-31.

Utifrån undersökningen kan vi konstatera att två av bolagen anger att de har överlåtit någon rörelse mellan bolag under gemensamt bestämmande inflytande (”common control-transaktioner”). Sådana koncerninterna överlåtelser har undantagits från IFRS 3 Rörelseförvärv. I enlighet med IAS 8 Redovisningsprinciper, ändringar i uppskattningar och bedömningar samt fel ska företagsledningen i dylika fall efter bästa förmåga utveckla och tillämpa en redovisningsprincip som resulterar i att användarna får relevant och tillförlitlig information. Enligt vår erfarenhet är redovisning till historiska redovisade värden (”predecessor values”) eller till verkliga värden med tillämpning av IFRS 3 de alternativ som används.

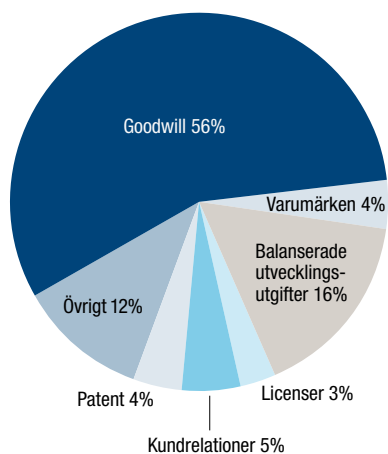
Av de två bolag som genomfört överlåtelse av rörelse under gemensamt bestämmande inflytande har båda tillämpat principen att redovisa förvärvet till historiska redovisade värden ("predecessor values").

Avslutningsvis vill vi nämna att en omarbetning har gjorts avseende standarden för rörelseförvärv (IFRS 3R 2008). Den nya standarden ska börja tillämpas för förvärv som genomförs under räkenskapsår som börjar 1 juli 2009 eller senare. IFRS 3R 2008 är dock fortfarande föremål för EUs godkännandeprocess. I och med att den omarbetade standarden börjar tillämpas utökas upplysningskraven kring bl a villkorade köpeskillingar, värdering av minoritetsintresse, beskrivning av transaktioner som redovisas skilt från rörelseförvärvet (t ex transaktionskostnader), verkligt värde på tidigare ägd andel samt vinst eller förlust på omvärdering vid successiva förvärv.

För ytterligare information hänvisas till PwCs skrift IFRS 3 (Reviderad): Påverkan på resultatet – Viktiga frågor och svar för beslutsfattare.

Immateriella tillgångar

Figur 11.1.
Vilka immateriella tillgångar redovisas?

Redovisning (inklusive identifiering) och värdering av immateriella tillgångar regleras i IAS 38 Immateriella tillgångar. Vid rörelseförvärv tillkommer ytterligare regler rörande tillgångar som ska redovisas som immateriella tillgångar (IFRS 3 Rörelseförvärv). Reglerna för nedskrivning av immateriella tillgångar finns intagna i IAS 36 Nedskrivning av tillgångar.

I samband med att bolagen enligt IFRS slutade att skriva av på goodwill förändrades reglerna för identifiering och redovisning av immateriella tillgångar i samband med rörelseförvärv. Immateriella tillgångar som tidigare redovisades som goodwill ska nu i enlighet med IFRS 3 redovisas som separata tillgångar om de uppfyller vissa kriterier.

Det finns omfattande upplysningskrav kring bolagens immateriella tillgångar, krav som anges i IAS 38, IFRS 3 och IAS 36. I undersökningen har vi följt upp hur väl bolagen uppfyller dessa upplysningskrav. De studerade områdena är:

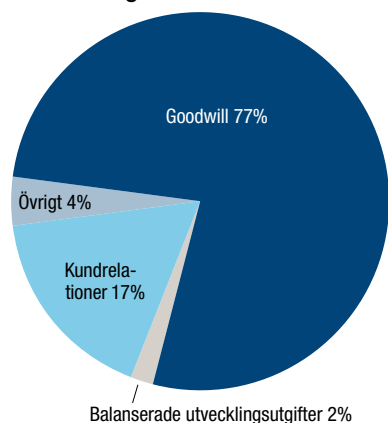
- redovisade immateriella tillgångar
- redovisad goodwill och immateriella tillgångar med obestämbar nyttjandeperiod
- prövning av nedskrivningsbehov

Redovisade immateriella tillgångar

72 av 81 eller ca 90% av bolagen redovisar en eller flera immateriella tillgångar. Denna typ av tillgång är således vanligt förekommande i årsredovisningarna. I figur 11.1 framgår vilka typer av tillgångar som de undersökta bolagen främst redovisar. Värdemässigt är goodwill och balanserade utvecklingsutgifter de väsentligaste posterna och motsvarar 56% respektive 16% av bolagens totalt redovisade immateriella tillgångar. I posten övrigt ingår bl a programvaror, hyresrätter, gruvrättighet och teknologi.

Immateriella tillgångar fördelade per bransch

Figur 11.2. Finans

Vid en uppföljning av hur de totala immateriella tillgångarna fördelar sig per bransch ser vi att de undersökta bolagen inom finansbranschen redovisar ca 75% som goodwill och ca 15% som kundrelationer. Dessa andelar för goodwill och kundrelationer är de högsta för de branscher som finns representerade i undersökningen. De undersökta bolagen i finansbranschen redovisar däremot inga royaltyrättigheter, licenser eller varumärken. Även bolagen i andra branscher såsom industri, IT, konsumentprodukter och råvarurelaterad tillverkningsindustri redovisar goodwill som representerar mer än 50% av totalt redovisade immateriella tillgångar. En bransch som klart avviker från detta mönster är hälsovårdsbranschen där goodwill representerar drygt 30% av totala immateriella tillgångar och där en väsentligt högre andel redovisas som licenser (se figurer 11.2 - 11.7).

Vårt att notera är att informationen i figurerna visar vilket slag av immateriella tillgångar som bolagen i de olika branscherna redovisar och de olika slagens andel av totala redovisade immateriella tillgångar. Figurerna visar totalen för immateriella tillgångar som bolagen genererar direkt i den egna rörelsen, förvärvat som en separat tillgång och immateriella tillgångar i rörelseförvärv. Undersökningen har inte kartlagt hur de immateriella tillgångarna fördelar sig på dessa olika "anskaffningssätt".

Goodwill och immateriella tillgångar med obestämbar nyttjandeperiod

Goodwill redovisas av majoriteten av bolagen och utgör en betydande del av bolagens redovisade immateriella tillgångar.

Ungefär hälften av bolagen i undersökningen har under 2007 genomfört minst ett rörelseförvärv. Av de bolag som genomförde rörelseförvärv var det endast 2 bolag som inte redovisade någon goodwill i samband med förvärvet. I flertalet förvärv utgör goodwill 60% eller mer av värdet på de förvärvade nettotillgångarna.

Enligt IFRS 3 ska en förvärvare bl a beskriva de faktorer som bidragit till redovisad goodwill. Utifrån undersökningen kan vi konstatera att de undersökta bolagen vanligen hänvisar till förväntade synergieffekter. De bolag som lämnar utförligare information om komponenterna i goodwillposten anger vanligtvis faktorer som marknadsandelar och kompetens hos övertagen personal (se även avsnittet om Rörelseförvärv).

Avseende tillgångar med obestämbar nyttjandeperiod (förutom goodwill) kan vi utifrån undersökningen konstatera att sådana tillgångar återfinns i 7 av bolagen som redovisar immateriella tillgångar. I samtliga fall utgörs tillgången av ett eller flera varumärken.

Prövning av nedskrivningsbehov för goodwill

Goodwill ska årligen nedskrivningsprövas.

Vid nedskrivningsprövningen beräknas tillgångens återvinningsvärde (nyttjandevärde eller försäljningsvärde minus försäljningskostnader). För att beräkna återvinningsvärdet ska goodwill fördelas till var och en av koncernens kassagenererande enheter (grupp av enheter). Av bolagen i undersökningen anger 90% att de har gjort denna fördelning. Varje enhet (grupp av enheter) som goodwill fördelas till ska motsvara den lägsta nivån i företaget på vilken goodwill övervakas internt och enheten får inte vara större än ett segment (såsom detta definieras i IAS 14 Segmentrapportering). Vi kan här konstatera att nästan hälften av bolagen anger att redovisade segment utgör bolagens minsta kassagenererande enheter för nedskrivningsprövning av goodwill.

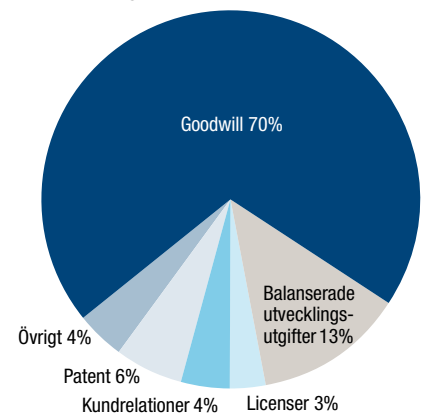
Samtliga bolag som redovisar goodwill har baserat sin nedskrivningsprövning på nyttjandevärde, dvs inget bolag har tillämpat alternativet att basera sin nedskrivningsprövning på verkligt värde minus försäljningskostnader.

Upplýsingar om antaganden etc ska ge användaren av årsredovisningen så mycket information om viktiga parametrar vid beräkning av återvinningsvärdet att de själva ska kunna göra en bedömning av rimligheten i gjorda antaganden och därmed beräknat återvinningsvärde. Följande information ska därför lämnas:

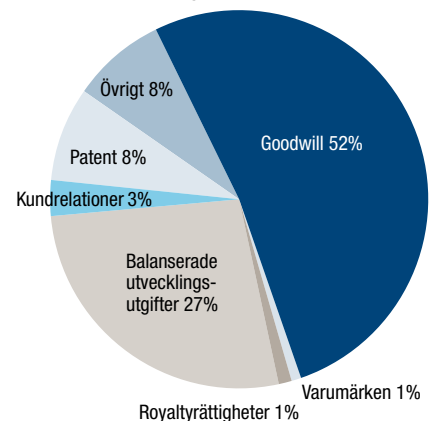
- beskrivning av varje viktigt antagande på vilket kassaflödesprognoserna baseras
- beskrivning av den metod som tillämpas för att fastställa det värde som innefattas i varje viktigt antagande

Immateriella tillgångar fördelade per bransch

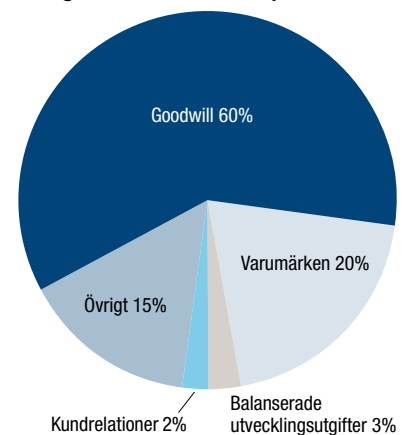
Figur 11.3. Industrivaror

Figur 11.4. IT

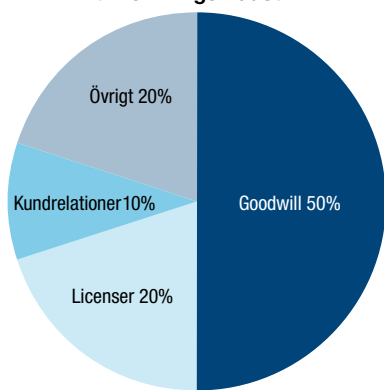

Figur 11.5. Konsumentprodukter

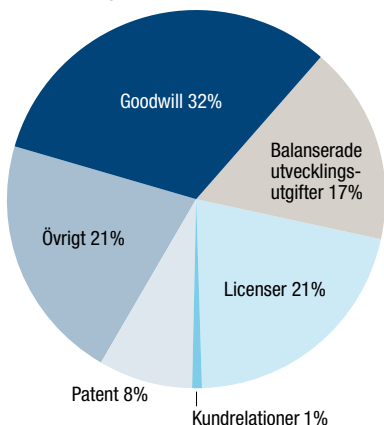

Immateriella tillgångar fördelade per bransch

Figur 11.6. Råvarurelaterad tillverkningsindustri

Figur 11.7. Hälsovård

- den period över vilken företagsledningen har prognostiserat kassaflöden
- tillväxttakt i de perioder som följer efter perioder med fastställd budget/prognos och
- diskonteringsfaktor.

Den metod som i flertalet fall (ca 80%) har använts för att fastställa det värde som innefattas i varje viktigt antagande är att nyttja värden som ligger i linje med tidigare utfall/erfarenheter. Ca 30% av bolagen hänvisar även till externa informationskällor som underlag för viktiga antaganden.

Cirka 70% av bolagen som har genomfört nedskrivningsprövning har angivit bedömd tillväxttakt för perioden bortom den period som täcks av fastställda budgetar/prognoser. Tillväxttakten har bedömts uppgå till mellan -2% och 20%. I stort sett alla bolag anger vilken diskonteringsränta som har tillämpats. Använd diskonteringsränta har legat mellan 6% och 30%. Medianvärdet var 11,2%.

Ett annat viktigt antagande som används vid beräkning av nyttjandevärdet är antagandet om framtida bruttovinstmarginal. Endast 4 bolag har lämnat uppgift om bruttovinstmarginalen. Standarden kräver inte att explicit information om detta antagande lämnas även om det är centralt vid beräkning av nyttjandevärde.

Övrigt

De flesta bolagen har angivit den period över vilken bolaget har prognostiserat kassaflöden baserat på budgetar/prognoser. Endast ett av de undersökta bolagen anger att det använder en prognosperiod som överstiger 5 år.

IAS 36 anger att om en möjlig förändring i ett viktigt antagande som återvinningsvärdet har baserats på skulle innebära att det redovisade värdet skulle överstiga återvinningsvärdet (och en nedskrivning bli aktuell) ska bolaget upplysa om hur mycket antagandet måste ändras för att denna situation ska uppstå (känslighetsanalys). Knappt hälften av bolagen visar någon form av känslighetsanalys i anslutning till nedskrivningsprövningen.

Ungefär 50% av bolagen uppfyller kravet på att informera om att använda antaganden och budgetar/prognoser har godkänts av bolagsledningen. Denna information är väsentlig för att det ska framgå att bolagsledningen har blivit involverad då viktiga antaganden, som t ex diskonteringsränta fastställs.

Ersättning till ledande befattningshavare

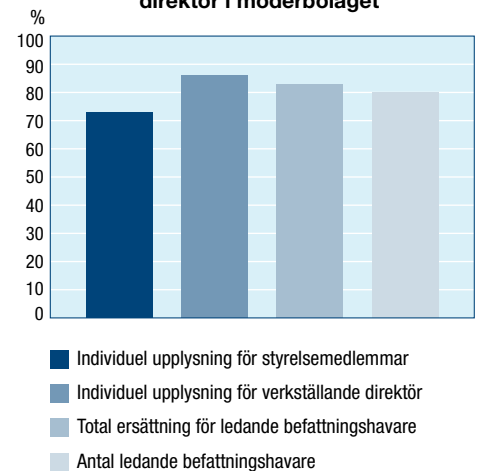
Förändringarna i årsredovisningslagen (ÅRL) avseende ersättningar till ledande befattningshavare tillämpades för första gången i årsredovisningen 2007 för bolag med kalenderår som räkenskapsår. Ett syfte med lagändringarna var att stärka och tydliggöra ägarnas inflytande i ersättningsfrågor. Ett annat syfte var att öka öppenheten och förbättra informationen om ledande befattningshavares förmåner. Vi har i vår undersökning gått igenom viss information som ska anges i tilläggsupplysningarna och redogör nedan för de noteringar vi gjort i samband med vår undersökning.

Upplysningar om ersättningar till koncernledningen

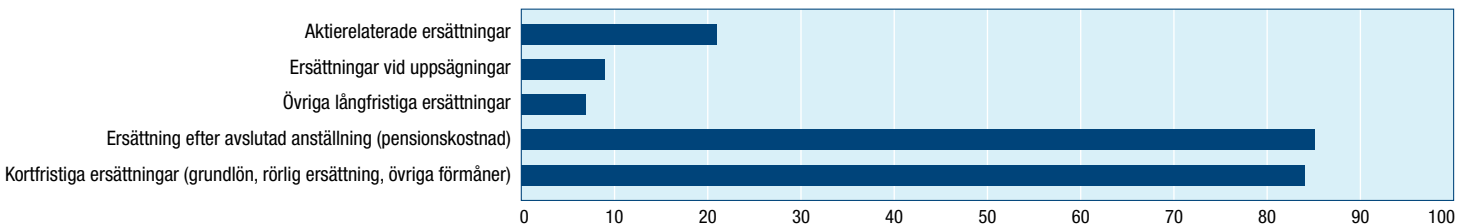
Majoriteten av bolagen i undersökningen uppger om ersättningar till personer som ingår i bolagets koncernledning, styrelseledamöter och verkställande direktör i moderbolaget (se figur 12.1).

För att uppfylla kraven i IAS 24 Upplysningar om närstående och ÅRL ska bolaget även lämna upplysning om den totala ersättningen till nyckelpersoner i ledande ställning per typ av ersättningskategori (se figur 12.2).

Figur 12.1. Andelen bolag som har uppfyllt ÅRLs upplysningskrav om ersättningar till personer som ingår i bolagets koncernledning, styrelseledamöter och verkställande direktör i moderbolaget

Figur 12.2. Andelen bolag som uppger om ersättning till styrelseledamöter, verkställande direktör och andra ledande befattningshavare per typ av ersättning

Drygt 20% av bolagen har redovisat kostnader avseende aktierelaterade ersättningar i samband med informationen om ersättningar till ledande befattningshavare. Aktierelaterade program förekommer i 31 av de undersökta bolagen (38%). Det kan finnas flera förklaringar till att denna upplysning inte finns med hos samtliga bolag som har ett aktierelaterat program. En anledning kan vara att personen har betalat en marknadsmässig premie för de aktierelaterade ersättningarna vilket medför att ingen kostnad uppstår. En annan anledning kan vara att den aktierelaterade ersättningen har tjänats in och ingen kostnad redovisas i resultaträkningen under räkenskapsåret. För att öka öppenheten och förbättra informationen om ledande befattningshavares förmåner avseende aktierelaterade ersättningar behöver upplysningarna förtydligas (se vidare under avsnittet Aktierelaterade ersättningar).

Endast ett fåtal bolag har upplysningar i form av övriga långfristiga ersättningar (6 bolag) och ersättningar vid uppsägning (7 bolag) vilket sannolikt förklaras av att dessa ersättningar endast förekommer i ett fåtal fall.

Vice verkställande direktör

ÅRL kräver individuell presentation av ersättningar till vice verkställande direktör. Det har varit oklart om lagstiftaren avser att upplysningen ska lämnas om den vice verkställande direktör som agerar i bolaget som en del av bolagsorganet verkställande direktör (funktionssyn) eller utifrån titeln som sådan. Vår tolkning är att individuell upplysning ska lämnas om den person som är utvald att agera ställföreträdande verkställande direktör. Därmed kan det således finnas personer med titeln vice verkställande direktör som hamnar utanför ÅRLs specifikationskrav på individnivå. I undersökningen har endast tio bolag (12%) lämnat upplysningar om ersättningar till vice verkställande direktör i årsredovisningen. Av de tio bolag som har lämnat upplysningar om vice verkställande direktör har nio bolag angett en person medan ett bolag har angett två personer. Detta tyder på att bolagen har tolkat det som om upplysning ska lämnas avseende vice verkställande direktör utifrån funktionssynen.

Upplysningar om ersättningar till ledande befattningshavare i koncernen

ÅRL kräver att ersättningar till styrelse, verkställande direktör och ledande befattningshavare ska anges också för koncernen, dvs samtliga ledande befattningshavare i dotterbolagen ska innefattas (inte bara koncernledningen). Enligt ÅRL ska antalet personer i gruppen andra ledande befattningshavare anges i uppställningen. Detta krav har tillkommit för att aktieägarna ska få en bild av den genomsnittliga ersättningsnivån inom gruppen andra ledande befattningshavare. Sex bolag (7%) har lämnat upplysning som avser alla ledande befattningshavare i koncernen, i dessa fall har antalet ledande befattningshavare i koncernen varierat från 9 till 299 personer med ett genomsnitt på 73 personer. Snittlönen varierar från 81 000 till 1 527 000 kronor.

Problem som kan uppstå med de nya upplysningskraven i ÅRL är att vissa bolag kommer att räkna en ledamot som sitter i exempelvis tio dotterbolagsstyrelser en gång och vissa bolag räknar samma ledamot tio gånger. Ett annat problem som kan identifieras är då styrelseledamöterna i dotterbolagen inte erhåller någon ersättning för sitt uppdrag som styrelseledamot. Detta leder till en underskattning av genomsnittlig ersättning. Det finns även koncerner som har dotterbolag i många olika länder med lönenivåer som inte är jämförbara.

ÅRLs upplysningsplikt leder till information vars värde starkt kan ifrågasättas samtidigt som det bakomliggande arbetet med att identifiera och sammanställa alla uppgifter, som ska ligga till grund för upplysningarna i koncernen är mycket tids- och kostnadskrävande, även i koncerner med enklare struktur.

Aktierelaterade ersättningar

22 bolag som ingår i undersökningen (27%) har redovisat nya program avseende aktierelaterade ersättningar under 2007. Se figur 13.1. Aktierelaterade ersättningar förekommer i 31 av de undersökta bolagen (38%).

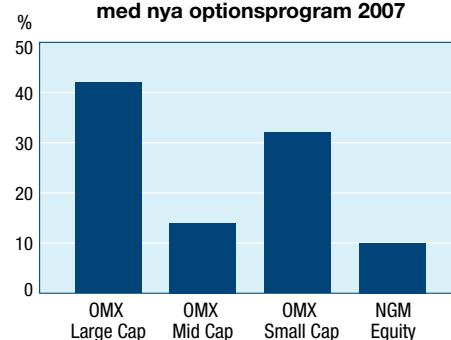
Bolaget ska lämna upplysningar som hjälper läsarna av årsredovisningen att förstå karaktären hos och innebörden av nya avtal om aktierelaterade ersättningar under perioden. I detta ligger att lämna en beskrivning av de aktierelaterade ersättningarna som finns i bolaget, exempelvis allmänna villkor och bestämmelser, intjänandevillkor, löptid för tilldelade optioner samt regleringsmetod (exempelvis med kontanter eller egetkapitalinstrument).

Vi har noterat att det ofta är svårt att finna all information avseende aktierelaterade ersättningar i årsredovisningen. Det är även vanligt att informationen finns utspridd på flera ställen i årsredovisningen, t ex i framvagnen, information om aktien, redovisningsprinciperna, information om utspädning samt noterna (exempelvis under ersättning till ledande befattningshavare, resultat per aktie och eget kapital). Det är därför svårt för läsaren att få en samlad bild av de utestående programmens påverkan på bolaget. Det skulle underlätta för läsaren om bolagen förtydligade beskrivningarna av programmen samt såg till att alla upplysningskrav fanns på ett och samma ställe i en not till de finansiella rapporterna.

Majoriteten av de program som har ställts ut under 2007 representerar aktierelaterade ersättningar som regleras med egetkapitalinstrument (aktier). Några bolag har både program som regleras med kontanter och egetkapitalinstrument. I vissa fall framgår det inte hur programmen ska regleras. Då de finansiella och redovisningsmässiga konsekvenserna är olika beroende på om bolaget ska reglera programmen med kontanter eller aktier, är det viktigt att upplysa om hur de ska regleras, exempelvis om reglering kommer att medföra en emission av aktier eller kontantutbetalning.

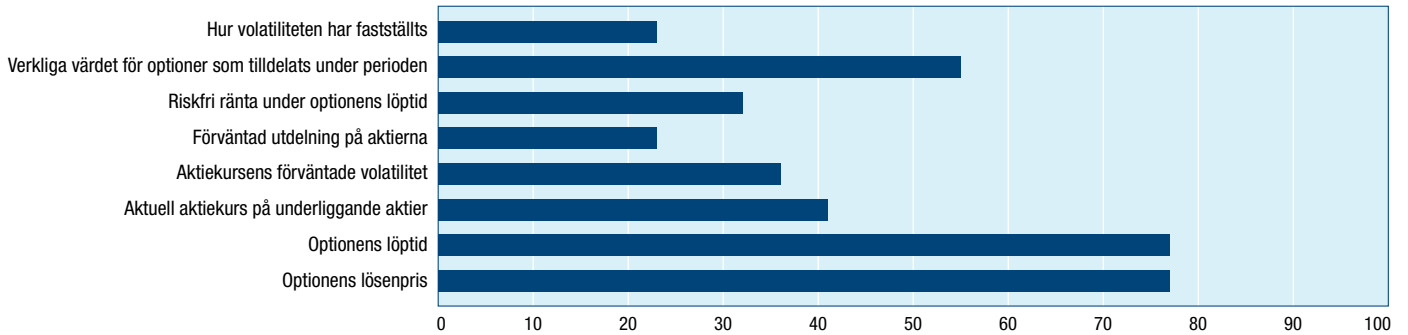
I många av bolagen i undersökningen har vi inte kunna utläsa om det finns någon typ av intjänandevillkor som är kopplat till den aktierelaterade ersättningen. I de bolag där denna upplysning har lämnats kan vi dra slutsatsen att tjänstgöringsvillkor och prestationsvillkor är vanliga, medan marknadsvillkor (exempelvis villkor som beror på aktiekursens utveckling) är mindre vanliga. Dessutom kan nämnas att flera bolag har program där matchningsaktier tilldelas den anställde om den anställde innehar en egen investering i aktier under en viss angiven tidsperiod.

Figur 13.1. Andelen bolag i undersökningen per lista med nya optionsprogram 2007

Nedan presenteras hur väl företagen upplyser om hur det verkliga värdet på den aktierelaterade ersättningen har fastställts. Upplysningarna är ett centralt krav enligt IFRS 2 Aktierelaterade ersättningar (se figur 13.2).

Figur 13.2. Andelen bolag som lämnar upplysningar om värderingen av den aktierelaterade ersättningen

Optionens löptid har varierat från 4 månader till 7 år med ett genomsnitt på 3,5 år. I de bolag som har angett volatiliteten ligger denna mellan 20 och 51% med ett genomsnitt på 33%. Den riskfria räntan ligger i genomsnitt på 4,0% och fördelar sig i spannet 2,6 – 5,0%.

Bolaget ska ange vilken optionsvärderingsmodell som har använts vid värdering av den aktierelaterade ersättningen. 15 bolag i undersökningen (68%) har uppgett att de har använt optionsvärderingsmodellen Black & Scholes. Ett bolag har angett att de har använt en binomial värderingsmodell. Sex bolag (27%) upplyser inte om vilken optionsvärderingsmodell som har använts.

Bolaget ska även lämna upplysningar om effekterna på företagets resultat och ställning genom att bolaget upplyser om den sammanlagda kostnaden som redovisas för perioden. Ofta saknas denna upplysning.

För ytterligare information hänvisas till PwCs skrift Aktiebaserade incitamentsprogram i noterade bolag – Studie 2008.

Redovisning av pensioner, och framförallt redovisning av förmånsbestämda pensionsplaner, är ett område inom redovisningen som betraktas som både svårt att redogöra för och svårt att förstå. Av denna orsak är det viktigt att läsaren av de finansiella rapporterna förses med både en allmän beskrivning av bolagets pensionsplaner och de tilläggsupplysningar som krävs enligt standarden. Sådan information inte bara hjälper läsaren att förstå bolagets pensionsplaner utan även de parametrar som använts vid värderingen av den utestående förpliktelsen och eventuella tillhörande förvaltningstillgångar samt periodens pensionskostnad.

Vald metod att redovisa aktuariella vinster och förluster

Av de bolag som har förmånsbestämda planer utöver Alecta har 73% (eller 28 av 38 företag) valt att redovisa sina aktuariella vinster och förluster enligt korridormetoden. Endast ett bolag har valt att redovisa sina aktuariella vinster och förluster på ett snabbare sätt i resultaträkningen, i detta specifika fall hela den aktuariella vinsten eller förlusten omgående i resultaträkningen.

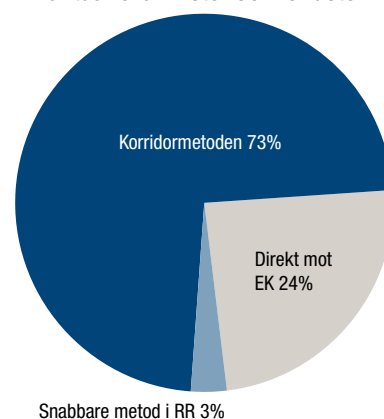
De resterande bolagen har valt att redovisa sina aktuariella vinster och förluster direkt i eget kapital enligt det sätt som blev tillåtet i och med ändringen i IAS 19 Ersättningar till anställda, vilken började gälla 2006 (se figur 14.1).

Tilläggsupplysningar

De flesta bolagen i vår undersökning med förmånsbestämda pensionsplaner utöver Alecta-lösning har lämnat de vanligaste tilläggsupplysningarna som exempelvis diskonteringsränta, framtida löneökningar och, i de fall förvaltningstillgångar finns, förväntad avkastning på dessa. Flera av bolagen har dock inte lämnat information om t ex vad eventuella förvaltningstillgångar består av. Sådan information anser vi är av intresse eftersom den ger läsaren en möjlighet att bilda sig en egen uppfattning om den risk som förvaltningstillgångarna är utsatta för.

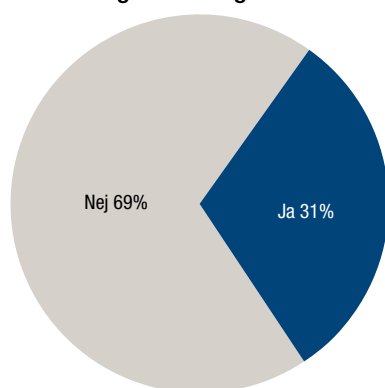
I vår undersökning har vi kunnat konstatera att ungefär hälften av de undersökta bolagen lämnar information om erfarenhetsbaserade justeringar på ett tillfredsställande sätt. Informationen om erfarenhetsbaserade justeringar är av särskilt intresse eftersom informationen är ämnad att informera läsaren om hur bra de prognoser är som bolaget har gjort avseende sina pensionskostnader.

Figur 14.1.
Vald metod att redovisa aktuariella vinster och förluster

Avsättningar

Figur 15.1.
Lämnas tillräcklig information om avsättningar för att uppfylla samtliga krav enligt IAS 37?

Enligt IAS 37 Avsättningar, eventalförpliktelser och eventualtillgångar ska ett antal tilläggsupplysningar lämnas för redovisade avsättningar. Det ska i not finnas en analys över ingående och utgående balanser för de olika avsättningar som ett bolag redovisar i balansräkningen. Bolaget ska lämna en redogörelse för förpliktelsens karaktär och när utflöde av resurser kan förväntas. Upplysningar ska även lämnas om indikation avseende osäkerhet om storleken på eller tidpunkten för utflöde av den ekonomiska resurs som krävs för att reglera åtagandet (se fig 15.1).

I undersökningen har det generellt framkommit att:

- Det finns fler beskrivna slag av avsättningar i bolagens redovisning än det finns analyser över in- och utgående balanser av dem. 58 av de 81 undersökta bolagen redovisar avsättningar men bara 33 redovisar förändringarna i posterna under året.
- 15 av de 58 bolag (26%) som redovisar avsättningar lämnar inte upplysning om vad avsättningarna avser.
- 40 av de 58 bolag (69%) som redovisar avsättningar lämnar inte tillräcklig information för att uppfylla samtliga krav i IAS 37. I många fall saknas information om indikationer om osäkerheterna om beloppet eller den förväntade tidpunkten för dessa utflöden.
- De absolut vanligaste avsättningarna utgörs av omstruktureringar och garantier. Flera av bolagen redovisar även avsättningar för tilläggsköpskillningar, tvister, återställandekostnader, miljökostnader och förlustkontrakt. Det är även vanligt förekommande att redovisa övriga avsättningar utan vidare specifikation.

Slutsatsen från undersökningen är att det i många fall är svårt för en användare av de finansiella rapporterna att bilda sig en uppfattning om de förpliktelser som bolagen redovisar. Det saknas relativt ofta information om förändringarna i avsättningarna under året, hur avsättningen har beräknats, information om kort- och långfristig del, när utflöden kan förväntas och vad de olika förpliktelserna avser.

Intygandemeningar

I maj 2007 beslutade riksdagen om nya bestämmelser avseende informationskrav i noterade bolag. De nya reglerna tillämpas för första gången i årsredovisningen 2007 för bolag med kalenderår som räkenskapsår. Bland annat infördes ett krav på intygandemeningar i årsredovisningen.

Ett vanligt förekommande format på intygandemeningarna är:

(Styrelsen och verkställande direktören försäkrar att) koncernredovisningen har upprättats i enlighet med internationella redovisningsstandarder IFRS sådana de antagits av EU och ger en rättvisande bild av koncernens ställning och resultat. Årsredovisningen har upprättats i enlighet med god redovisningssed och ger en rättvisande bild av moderbolagets ställning och resultat.

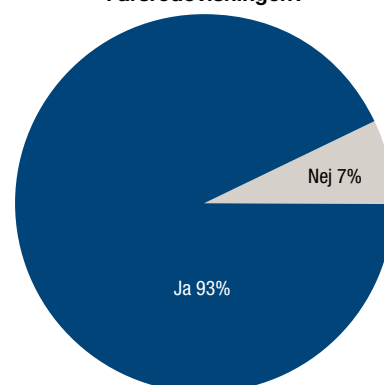
Förvaltningsberättelsen för koncernen och moderbolaget ger en rättvisande översikt över utvecklingen av koncernens och moderbolagets verksamhet, ställning och resultat samt beskriver väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer som moderbolaget och de företag som ingår i koncernen står inför.

Vissa bolag väljer att exkludera de sex inledande orden som anges inom parentes ovan.

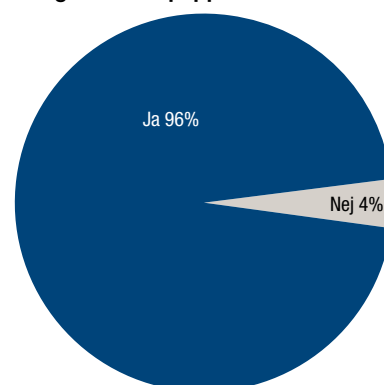
75 bolag i undersökningen (93%) har tagit in intygandemeningarna i årsredovisningen (se figur 16.1).

Av de bolag i undersökningen som har tagit in intygandemeningar har tre bolag intygandemeningar som inte överensstämmer med skrivningen i lagen (se figur 16.2).

Figur 16.1.
Lämnas intygandemeningar i årsredovisningen?

Figur 16.2.
Är intygandemeningarna utformade enligt kraven i Lag om värdepappersmarknaden?

Vill du veta mer?

Kontaktpersoner:

Ansvarig för Accounting Consulting Services

Claes Janzon	claes.janzon@se.pwc.com	08-555 330 42
--------------	-------------------------	---------------

Senior IFRS Technical Partner

Dennis Svensson	dennis.svensson@se.pwc.com	08-555 330 22
-----------------	----------------------------	---------------

Rörelseförvärv

Dennis Svensson	dennis.svensson@se.pwc.com	08-555 330 22
-----------------	----------------------------	---------------

Lars-Erik Persson	lars-erik.persson@se.pwc.com	08-555 338 53
-------------------	------------------------------	---------------

Johan Ericsson	johan.m.ericsson@se.pwc.com	08-555 330 37
----------------	-----------------------------	---------------

Cecilia Nicander	cecilia.nicander@se.pwc.com	08-555 333 34
------------------	-----------------------------	---------------

Anna Smeds	anna.smeds@se.pwc.com	08-555 338 43
------------	-----------------------	---------------

Finansiella instrument

Per-Ove Zetterlund	per-ove.zetterlund@se.pwc.com	08-555 332 97
--------------------	-------------------------------	---------------

Karin Hultén	karin.hulten@se.pwc.com	08-555 336 40
--------------	-------------------------	---------------

Sofia Bengtsson	sofia.bengtsson@se.pwc.com	08-555 338 65
-----------------	----------------------------	---------------

Skulder, Intäktsredovisning, Avsättningar, Pensioner, Uppskjuten skatt, Aktierelaterade ersättningar

Claes Janzon	claes.janzon@se.pwc.com	08-555 330 42
--------------	-------------------------	---------------

Mikael Scheja	mikael.scheja@se.pwc.com	08-555 330 38
---------------	--------------------------	---------------

Christian Stralström	christian.stralstroem@se.pwc.com	08-555 338 54
----------------------	----------------------------------	---------------

Anna Lindén	anna.linden@se.pwc.com	08-555 340 28
-------------	------------------------	---------------

Ulrika Anjou	ulrika.anjou@se.pwc.com	08-555 336 21
--------------	-------------------------	---------------

Öhrlings PricewaterhouseCoopers är Sveriges ledande företag inom revision och rådgivning med 3 400 medarbetare och kontor på 125 orter runt om i landet. De 60 000 kunderna utgörs av globala företag, svenska storföretag och organisationer, mindre och medelstora, främst lokala företag samt den offentliga sektorn. I tjänsteutbudet ingår förutom revision även redovisning, riskhantering, skatterådgivning, corporate finance och annan revisionsnära rådgivning.

Öhrlings PricewaterhouseCoopers ingår i PricewaterhouseCoopers som är världens största nätverk inom revision och rådgivning med mer än 155 000 medarbetare i 153 länder världen över.